№ 65 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 25 ՄԱՐՏԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 25 ՄԱՐՏԻ № 65

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 228

Ա. ԷՆՖԻԱՃԵԱՆՑԻ ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ յայտնում է ի տեղեկութիւն իր ծխախոտ սպառողների, որ ներկայումս ԱՃՈՂՎԵԼ Է, շնորհիւ նոր ստացված մեքենաների և պայմանատոր մեքենաների և պայմանաժամից զատ աշխատաւորների, փաբրիկայի ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՍՑՆԵԼ

ՄԻՆՉԵՒ 1,200,000 ՀԱՏԻ ՕՐԱԿԱՆ

Հետևաբար, ֆաբրիկան լիակատար հնարաւորութիւն ունի այսուհետև պատուէրները կատարել ճշգրիտ և առանց յետաձգելու.
Միաժամանակ հարկաւոր է համարում ծխողների ուշադրութիւնը դարձնել հետևեալ պապիրօսների վրա—

25 ՀԱՏԸ 10 ԿՈՊ. ԷԿՍՏՐԱ 15 ՀԱՏԸ 6 ԿՈՊ.

Այդ պապիրօսները աչքի են ընկնում իրանց ԳԵՐԱԶԱՆՑ ՅԱՏԿՈՒԹԵԱՄԲ հրապարակի վրա գտնվող բոլոր պապիրօսներից, որի համար ամենալաւ ԱՊԱՑՈՅՑ ԾԱՌԱՅՈՒՄ Է այդ պապիրօսների ԱՐԱԳ և ՄԵԾ ՉԱՓՈՎ ՏԱՐԱԾՈՒՄԸ ԾԽՈՂՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ: 332. 3—2
(ե.հ.կ.) (առ.)

ԵՍ, ԱՆՆԱ ՉԻԼԼԵԱԳ,

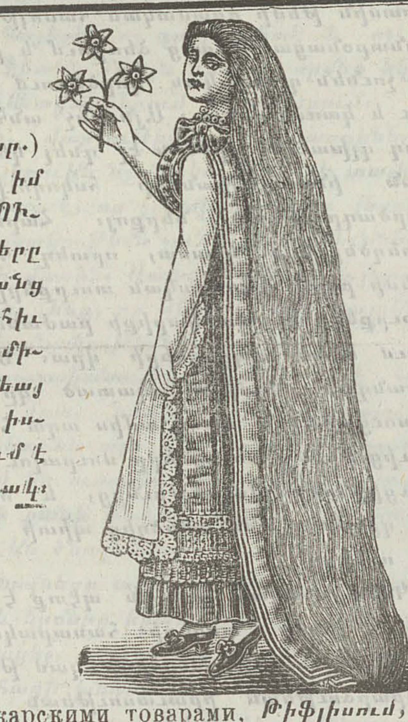

աճեցրել եմ իմ անսովոր երկար (185 սանտիմէտր երկար.) մազերս—որ յիշեցնում է Լօրէլէյի մազերը—շնորհիւ իմ հնարած առանձին պօմադայի 14-ամսեայ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ: Այդ պօմադան ճանաչված է լաւ միջոց մազերը թափվելու դէմ, միևնոյն ժամանակ նպաստում է նրանց աճման և արմատների ամրացման: Տղամարդիկ, շնորհիւ այդ պօմադայի, ունենում են խիտ և ճոխ երկար միրուք, նոյնպէս և (մինչև անգամ կարճ ժամանակեայ գործածութիւնից յետոյ) գլխի մազերի և միրուքի բնական փայլ: Միևնոյն ժամանակ պօմադան պահպանում է մազերը շուտ ճերմակելուց, նոյնիսկ ծերութեան ժամանակ:

Բանկայի գինը
3 եւ 5 րուբլի

Գլխաւոր պահեստը՝ Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими товарами, Թիֆլիսում, Բագւում և Բաթումում: (շ. հ.) 85 (առ.). 25—18

Հայուհեաց Որբախնամ Ընկ. Վարչութիւնը
խոնարհաբար խնդրում է իր յարգելի անդամներին շնորհ բերել
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ,
որը կայանալու է մարտի 27-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը $11^1/_2$-ին (Вознесенская № 26). Զարաժամունքի առարկաներն են՝ հաշւետուութիւն 1909 թւի, քննութիւն նախահաշւի 1910 թւի, ընտրութիւն վարչութեան և վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամների, և քննութիւն որբանոցին վերաբերեալ մի քանի հարցերի: 340. 2—1
(հ.կ.) (առ.)

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ ԵՆՔ ԾԽԵԼ
ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐ
„ՋԷՖԻՐ“ 25 հ. 15 կ., 10 հ. 6 կ.
ԵՒ
„ՎՕՍԽՈԴ“ 10 հ. 5 ԿՈՊ.
ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԱՌԵՒՏՐ. ՏԱՆ „ԵՂԲ. ՍԱՅԵԱՆՕՎՆԵՐ“
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
(ե. հ. կ.) (առ.) 155. 25—20

ՁԿԱՆ ԻՒՂ

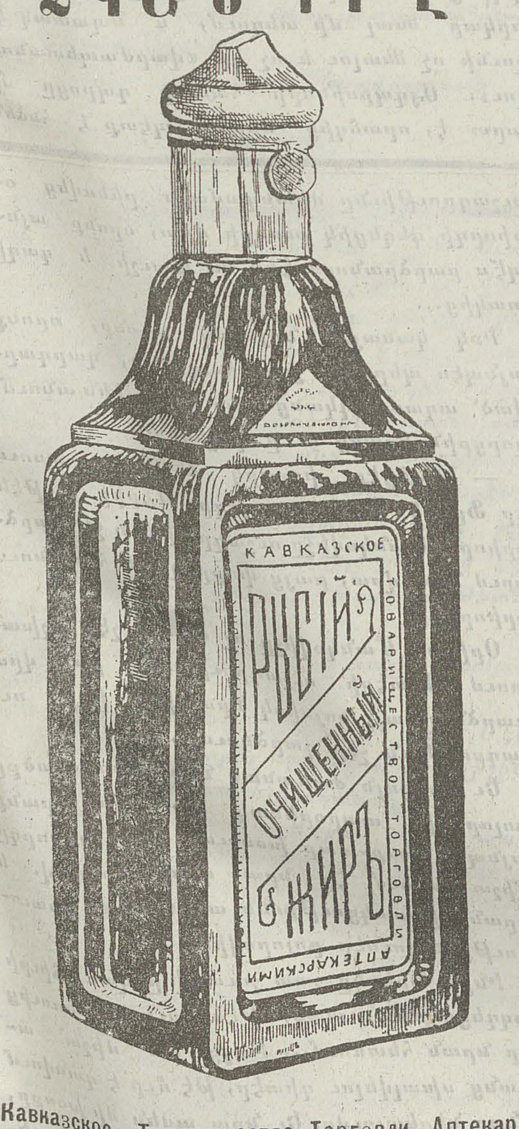

Кавказское Товарищество Торговли Аптекарскими товарами.
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԲԱՔՈՒՈՒՄ
ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ
(առ.) 344. 0—1

ԼԷՕՆ
Գանօվսկայա փողոց № 7.
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ
ՊՈՐՏՐԷՏՆԵՐ
Մեծացվում են ամեն տեսակ պատկերներից:
ԳՆԵՐԸ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԵՆ
Գործը ցուցադրված է Դօրօժնօվի մագազինի մօտ, անկիւնում, եւ արուեստանոցում՝ Կավկազսկի Տօվարիշչեստվօյի շարքում, Գանօվսկայա փողոց № 7:
Պորտրէտները այնտեղ նաև գցվում են շրջանակների մէջ:
Լուսանկարչներից եւ սիրողներից ընդունվում է մեծ պօրտրէտների եւ նէգատիվների բէտուշի գործ:
Նոյն արուեստանոցում տրվում են բէտուշի դասեր երկու սեռի անձանց համար. պայմանների մասին դիմել՝ Тифлисъ, Гановская ул. № 7, Художественное Ателье „ЛЕОНЪ“
Леону Теръ-Григорянцу.

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
8 կ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր փաթեթը (րուլօ):
Ունի պահեստներ Ռուսաստանի բոլոր մեծ քաղաքներում:
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Գօլօվինսկի պր., 21, Արտիստ. Ընկ. շինութ.
Տելեֆօն № 355.
ԳՆԵՐԸ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՁՐԻ

ԲԺԻՇԿ
Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.
Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1.
(երեկոյեան ժ. 5—7.
Երևանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.

Կարգին կը վարձատրվի
այն անձը, ով մարտի 15-ին գտել է
ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԹՂԹԵՐԻ ՄԻ ՓԱԹԵԹ
Դօրօժնօվի խանութում, եթէ այդ թղթերը ներկայացնէ «Էպօխա» տպարանը, Գանօվսկայա փողոցի վրա, № 3:
(առ.) 343. 1—1

ԱՆՏԵՂԻ ԾԱԽՔԵՐ

«Մշակի» թղթակիցները հրաւիրում են հասարակութեան ուշադրութիւնը դէպի այն աւելորդ և ծանր ծախքերը, որ անում են հայկական գիւղերում զանազան ծիսակատարութիւնների ժամանակ:

Մի հարսանիք, մի թաղում պատճառ են լինում չափազանց մեծ ծախքերի, որոնք այնպիսի պարտքերի տակ են գցում մարդկանց, որ վերջիններս տարիներ շարունակ չեն կարողանում դուրս գալ նրանց ծանրութեան տակից:

Մի քանի շրջաններում ծիսակատարութիւնները աւելի ևս ծանրացել են այն պատճառով, որ գիւղացիները հին ծախքերի վրա աւելացրել են նաև քաղաքներից բերած նորամուծ ծախքերը, իբրև մօդայի արգասիք:

Եւ որ աւելի անմխիթարականն է այդպիսի հանգամանքներում, այն է, որ գիւղը չէ աւելացնում իր ծախքերը կուլտուրական, կրթական գործերի, օրինակ գրքի, լրագրի, արհեստանոցի համար, այլ այնպիսիների, որոնք միայն շայլութեան են ծառայում:

Իրանք գիւղացիները զգում են տեղի ունեցող երևոյթի աննպաստ և վնասակար ազդեցութիւնը, բայց չեն կարողանում աչող կերպով մաքառել նրա դէմ, որովհետև ծիսակատարութիւնների ժամանակ որոշ ծախքեր անելը պատւի, բարի անունի, հասարակական դիրք պահպանելու խնդիր է:

Իւրաքանչիւրը ներքուստ բողոքում է և սրտնեղվում, բայց դարձեալ կրկնում է նոյնը, ինչ որ արել են և անում են միւսները: Նա ամօթ և անպատւութիւն է համարում, որ ինքը չանի ուրիշների արած ծախքերը: Նա վախենում է հասարակական կարծիքից, բամբասանքներից, ասէ-կօսէներից:

Երբեմն բողոքը արտայայտվում է սքօղված կամ դիմակաւորված ձևով: Օրինակ, աղջիկ փախցնելու դէպքերում երբեմն դեր են կատարում տնտեսական նկատումներ, որովհետև այդպիսի մի դէպք ազատում է մարդկանց հարսանիքի ծանր ծախքերից: Միւսները ամուսնանում են իրանց գիւղերից դուրս համեստ ծախքերով:

Բողոքի այդպիսի արտայայտութիւնները այնուամենայնիւ դեռ բացառութիւններ են և տիրապետող կարգերը շարունակում են մնալ հին դրութեան մէջ:

Առանձին անհատներ չեն վստահանում խախտել ընդունված սովորութիւնները և ակամայ հնազանդվում են նրանց:

Սակայն այն, ինչ որ դժուար և անմատչելի է առանձին մարդկանց համար, նա իրագործելի է, երբ գործի մէջ կը խառնվի ինքը հասարակութիւնը, ամբողջ համայնքը:

Եթէ գիւղական համայնքը մի շարք խորհրդակցութիւններով ստեղծի նըպաստաւոր հասարակական կարծիք և սահմանի աւելի հասարակ կարգեր, իջեցնելով ծախքերը որոշ նուազագոյն չափի, այն ժամանակ թեթևացած կը լինի համայնքի առանձին անդամների գործը, և մարդիկ աւելի վստահ կերպով կարող են հետևել համեստ շրջանակում կատարվող ծախքերին:

«Մշակի» № 58-ում Նոր-Բայազէտի գաւառի Ներքին-Գեօզալդարա գիւղից գրված թղթակցութիւնը ցոյց է տալիս, որ գիւղական ամենախուլ անկիւններում արձագանք է տալիս ծիսակատարական ծախքերի նուազեցման առաջարկը: Եւ գիւղական ուսուցիչների, բանիմաց ինտելիգենտ գիւղական երիտասարդների յորդորները գտնում են հող համայնքների տրամադրութեան մէջ:

Այո, գիւղական համայնքները պէտք է վերաքննեն և բարեփոխեն իրանց սովորութիւնները: Նրանք պէտք է դէն գցեն աւելորդ, անտեղի ծախքերը և միևնոյն ժամանակ խրացնեն նոր կուլտուրական անհրաժեշտ պէտոյքների բաւարարութիւն տալու սովորութիւնը:

Մարդ վրդովվում է, տեսնելով թէ ինչպէս այն գիւղացին, որ զլանում է մի քանի րուբլիներ ծախսել ամենաօգտաւէտ և բեղմնաւոր կուլտուրական մի գործի համար, միևնոյն ժամանակ թոյլ է տալիս իրան անել հարիւրաւոր րուբլիներով ծախքեր ծիսակատարական նպատակներով:

Վաղուց ժամանակն է բարեփոխել այդ դրութիւնը:

Եւ այստեղ դեր ունեն կատարելու տեղական բանիմաց անհատները:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սօֆիա, 23 մարտի

Բոլգարական Գործակալութիւնը հաղորդում է, որ թիւրքական սահմանագլխում միջադէպերի կրկնողութեան պատճառով բոլգարական զինւորական մինիստրը սահմանապահ զօրամասերի հրամանատարներին ուղղած մի հրահանգով վերստին երկրորդում է նախկին խիստ հրամանները՝ խուսափել ամեն տեսակ գրգռիչ գործողութիւններից: Հրահանգն ասում է, որ սահմանային պահակատեղիները ծառայում են գլխաւորապէս ֆինանսական շահերի պաշտպանութեան՝ կօնտրաբանդի առաջն առնելու համար. երկու երկրների պահակատեղիները հանդիսանում են մի տեսակ դաշնակիցներ, և բնաւ ոչ թշնամիներ. նրանք պէտք է օգնեն միմեանց. սահմանն անցնելու պատահական դէպքերը չը պէտք է նկատվեն իբրև մտադրված գործողութիւններ. հարկաւոր է ամեն անգամ ձերբակալել և սահմանապահ գնդերի հրամանատարների մօտ տանել, չը դիմելով զէնքի. զէնք գործածելը կարելի է միմիայն այն զինւորների դէմ, որոնք ՚ամառութեամբ ուզում են անցնել բոլգարական սահմանով որևէ դիրք գրաւելու կամ սահմանը փոխելու մըտադրութեամբ. նոյնիսկ այդօրինակ դէպքերում պէտք է գործել չափազանց համբերութեամբ: (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 23 մարտի

Բրիանը իր ճառի մէջ խիստ ոճով խօսեց ցուցակագրված նաւաստիների դէմ, որոնք անհիմն և անկանոն կերպով պայմանագիրը խախտեցին: Այդ վարմունքի մէջ Բրիանը տեսնում է մտադրված պրօվօկացիա, որի դէմ հարկ կը լինի կռիւ մղել բոլոր օրինական միջոցներով. նա թոյլ չի տայ, որ կազմալուծվի առևտրական նաւատորմը մի քանի տաք գլուխների ագիտացիայի ազդեցութեան տակ:

Ծովային մինիստրի օգնական Շէրօնը նաւաստիներին ուղղած հեռագրի մէջ նկատում է, որ մեղաւոր նաւաստիների կալանաւորումը օրինական է և որ նաւաստիները պէտք է լսեն իրանց

պարտականութեան ձայնին, անտես չանեն հայրենասիրական ոգին։

Բրիանը, ծովային մինիստրը և Շէրօնը խորհում են երթևեկութիւնը և մարդկանց ու շուտ փչացող մթերքները տեղափոխելու վերականգնման միջոցների մասին։ Վճռվեց ձեռք առնել խիստ միջոցներ, որպէսզի միջնադէպը վերանայ։ Մտադրութիւն կայ գործի հանել զինուորական նաւերը։

Շէրօնը մեկնեց Մարսէյլ։ (Հ. Գ.)

—

Տուլօն, 23 մարտի

Ցուցակագրված նաւաստիները գործադուլ յայտարարեցին։ (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 23 մարտի

Բէյտէրին հեռագրում են Լիմից, որ Պէրուի և Էկուադօրի հանրապետականների միջև միջադէպ ծագեց այն պատճառով, որ Կիտօյում խուժանը յարձակւած գործեց Պէրուի միսիայի վրա։ Պէրուն սպառնում է զօրքեր ուղարկել, եթէ բաւարարութիւն չը տրվի։ Պահեստի զինուորները արդէն ծառայութեան կանչվեցին։ Ազգայնականութիւնը երէկ Լիմում պատառոտեց էկուադօրական հիւպատոսարանի դրօշակը։ (Հ. Գ.)

—

Բերլին, 23 մարտի

Վերադարձաւ ֆօն-Բէտման-Գօլվէգը։

«Կեօլնիշէ-Ցայտ.»-ը հերքում է այն տեղեկութիւնը, բրբ Գերմանիան որևէ առաջարկութիւններ է արել Պարսկաստանին։

Ոստիկանապետը արգելեց սօցիալ-դեմօկրատներին ժողով գումարել կիրակի օրը Բիւլօրֆում, Բերլինի շրջակայքում, բաց երկնքի տակ։ (Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգ, 23 մարտի

Արդարադատութեան մինիստրը յանձնարարեց սենատի ընդհանուր ժողովի աւագ դատախազ Րէյնկէին՝ վերստուգել Թիֆլիսի շրջանի դատական հաստատութիւնների գործավարութիւնը։ (Հ. Գ.)

—

Մօսկվա, 23 մարտի

Ապրիլին Մօսկվայում տեղի կունենայ ռուսական առևտրի ու արդիւնաբերութեան ներկայացուցիչների համագումարը Մերձաւոր Արևելքում առևտուրը ծաղկեցնելու հարցի առիթով։ (Հ. Գ.)

—

Օդեսսա, 23 մարտի

60-րդ հետևակ գնդի շինութեան մէջ, Դիւկօվի այգում, ուր տեղի է ունենում ցամաքային և ծովային պահեստի զինուորների ցուցակագրութիւնը, մի խումբ՝ աւելեալպէս բանւոր պահեստիներ՝ անկարգութիւններ արեց։ Հէնց որ ոստիկանական պաշտօնեաները փորձեցին ձերբակալել գրգիչներից մինին, միւս պահեստիները արգելք եղան և քարերով սկսեցին ջարդել պատուհանի փեղկերը և ապակիները։ Մինը քար նետեց քաղաքապահ ոստիկանի վրա։ Վերջինս պաշտպանվելով կրակեց յարձակվողի վրա և վիրաւորեց նրան գլխից։ Նետած քարերից փսավեցին 4 ոստիկաններ։ Կանչվեցին զօրքեր։ Կարգը վերահաստատվեց։ Կատարվեցին բազմաթիւ ձերբակալութիւններ։ Վիրաւորվածը մեռաւ հիւանդանոցում։ (Հ. Գ.)

—

Ռոստով Դ./Վ., 23 մարտի

Ազօվում անկարգութիւններ եղան նաւահանգստի բանւորների միջև. որովհետև նաւահանգստի բանւորների միութիւնը աւելացրեց պայմանական վարձը, նաւատէրերը կազմակերպեցին ուրիշ միութիւն. առաջինը բռնութեամբ թոյլ չը տուեց նոր բանւորներին ոտք դնել նաւահանգիստը. միջամտեց ոստիկանութիւնը։ Նահանգապետը մեկնեց Ազօվ 40 կօզակներով։ (Հ. Գ.)

—

Պ ե տ ե ր բ ու ր գ.—Ապրիլի 26-ին Պետերբուրգ է գալու մեծ-վէզիր Հիլմի փաշան. վէզիրը այստեղ կը մնայ երկու շաբաթ։

Գլխաւոր ինտենդանտ Շուվաեվը, լսբեւրին նայած, թողնում է իր պաշտօնը։

Ստօլիպինի մօտ երէկ տեղի ունեցաւ մեծ ճաշ։ Ներկայ էին մինիստրները և դեսպանները։ Պատգամաւորներից ոչ ոք չը կար։

Հողային բարեկարգութեան գլխաւոր վարչութիւնը վճռեց ոռոգել Մուղանի դաշտում 142,000 դես. հող, Պարսկաստանին մերձ ընկած մասում։

Մայիսից հաստատվում է առանձին գնացք Պետերբուրգից — Բերլին և Պարիզ, որտեղ կը հասնէ սովորականից ութ ժամ առաջ։

(«Б.»)

—

Օ դ ե ս ս ա.—Կամաւոր նաւատորմը վճռեց կազմակերպել մի հսկայական շարժական ցուցահանդէս, որ անցնելու է Աֆրիկայի ափերը, այցելելու է Արգենտինայի նաւահանգիստները և Հարաւային Ամերիկայի արևելեան ծովափը՝ ժողովրդականացնելու ռուսական արտադրութիւնները և նոր շուկաներ որոնելու համար։ («Б.»)

—

Հ է լ ս ի ն գ ֆ օ ր ս.—Համակայսերական օրէնսդրութեան վերաբերեալ օրինագիծը զեկուցվեց սէյմին երեկոյեան նիստի ժամանակ։

Լուր տարածվեց, որ ներկական քաղ. խորհրդական Լիպսկի նշանակվում է Ֆինլանդիայի գեներալ-նահանգապետի օգնական։

(«Р. В.»)

—

Խ ա ր բ ի ն.—Տեղս եկած Պէկինի գերմանական դեսպանատան գործակալը, որ անցել է ամբողջ Մանջուրիան, յայտնեց հետաքրքրվող լրագրական աշխատակիցներին, որ Հեռաւոր Արևելքը անպայման մօտիկ ապագայում դառնալու է պատերազմի բեմ։ Ընդհարումը տեղի կունենայ Եապօնիայի և Ամերիկայի միջև։ Գործակալն արդէն իր կառավարութեան ուշադրութիւնն է դարձրել իրերի սուր կերպարանքի վրա։ («Б.)

—

Վ լ ա դ ի վ օ ս տ օ կ.—Շանխայից հաղորդում են, որ այնտեղ լրջօրէն երկիւղ են կրում, որ Հալլէյի երևալովը գուցէ ընդհանուր ապստամբութիւն ծագէ Չինաստանում։ Տրամադրութիւնը յուզալի է։ («Б.»)

—

Խ ա ր կ օ վ.—Փակվեց ապարանական գործի աշխատողների արհեստակցական միութիւնը։ («Б.»)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կ. Պոլիս, 23 մարտի

Սուլթանը գահաժառանգի հետ նախաճաշեց Մէրասիմ-Քեօշկում սերբական Թագաւորի մօտ և ժ. 3 և 30 րօպէին եկաւ Ազատութեան բլուրը, ուր տեղի ունեցաւ զօրահանդէս ճիշդ այն ծրագրով, ինչպէս եղաւ Ֆերդինանդ Թագաւորի ներկայութեամբ, և զօրքերի նոյն քանակով։ Ընդհանուր հրամանատարն էր Շավքէր փաշան, զօրքերին ընդունում էր զինուորական մինիստր Մահմուդ Շէվքէթ փաշան։ Սուլթանը Թագաւորի հետ անցաւ զօրքերի շարքերով կառքով. Նրանց հետևում էր գահաժառանգը նոյնպէս կառքով։ Զօրահանդէսը վերջացաւ երեկոյեան ժ. 5-ին։

Թագաւորն այսօր ճաշում է սերբիական միսսիայում։ Հրաւիրված են մինիստրները և մեծ-վէզիրը։

Ի յիշատակ իր գալստեան, Թագաւորը առանձին հրովարտակով ազատութիւն տուեց Սերբիայում բանտարկված բոլոր սերբ-մահմէդականներին։

Պետր Թագաւորը, որ առաջին անգամն է այցելում Կ. Պոլիս, շատ գոհ է ցոյց տրված ընդունելութիւնից։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս, 23 մարտի

Գամբլի փոխարէն Թիւրքաց նաւատորմի ղեկավար հրաւիրվեց անգլիացի ծովակալ Ֆիլէդը։ (Հ. Գ.)

—

Սալօնիկ, 23 մարտի

Երկրի անիշխանական կերպարանքի պատճառով Իփէկի սանջակը յայտարարվեց պատերազմական դրութեան մէջ։ (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Լօնդօնի «Times» լրագիրը տալիս մի ընդարձակ յօդուած Պարսկաստանի պատրաստականութեան դէմ՝ առանձին երաշխաւորութիւններ տալ Գերմանիային գերմանական ֆինանսիստների աջակցութեան փոխարէն, և խորհուրդ է տալիս բարեկամութիւն պահպանել հարևան Ռուսաստանի և Անգլիայի հետ։ («Р. В.»)

—

Թ ե հ ր ա ն.—Լուր տարածվեց նախկին շահի աներ Կամրան-Միրզայի յանկարծամահ լինելու մասին, որը ճիգ էր թափում բէակցիա առաջացնել։

Ցամառ լուրերի համեմատ, խնամակալը խիստ լեզուով դժգոհութիւն յայտնեց զինուորական և ներքին գործերի մինիստրներին այն բանի համար, որ նրանք դիտմամբ յետադէմ քաղաքականութիւն են վարում և դրանով խանգարում են րէֆօրմներ մտցնելու գործը։ Նրանց դրութիւնը խախուտ է և նրանց անժողովրդականութիւնը աճում է։

Հարցապնդում է արված այն միջոցների մասին, որ ձեռք են առնված Րահիմ-խանին յետ տալու մասին։ Արտաքին գործերի մինիստրի օգնականը հաղորդեց, որ Ռուսաստանը մերժում է յանձնել Րահիմ-խանին, որը քաղաքական յանցաւոր է համարվում։ Մէջլիսը միաձայն պահանջեց, որ կառավարութիւնը պնդի պահանջել այն մարդու յանձնումը, որին տեղական իշխանութիւններն անգամ աւազակ են համարում։

(«Р. В.»)

—

Թ ե հ ր ա ն.—Թաւրիզի և Արդաբիլի մօտերը նորից սկսվեցին աւազակութիւններ։

Մահացած նախկին նահանգապետ Ասէֆ-Դօվլէն չէր վճարել վերջին 15 տարիներում ժողոված տուրքերը՝ 40,000 րուբլի։ Ֆինանսների մինիստրութիւնը կարգադրեց յարքունիս գրաւել հանգուցեալի ամբողջ ստացուածքը, նաև հրամայեց միւս նահանգապետներին անմիջապէս հաշիւ տալ նախկին տարիների գումարների մասին, որոնց քանակը շատ խոշոր է։

Տեղի ունեցաւ կանանց հսկայական միտինգ արտաքին փոխառութեան դէմ։ Մարտ ամսում ժողովված է խոշոր գումար։ («Б.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Նիժ, 14 մարտի

Տեղիս հայոց երկդասեան երկսեռ ծխ. դպրոցում, այսօր, ուսուցիչների նախաձեռնութեամբ, կազմվեց աշակերտական հանդէս, որը պէտք է լինէր փետրվ. 24 ին, Վարդանանց տօնի օրը։ Հանդէսը անցաւ բաւարար։ Ուտիացի մանուկները արտասանեցին հայերէն և ուտիերէն ոտանաւորներ։ Ուսուցիչներից Բ. Տէր-Աբրահամեանը բացատրեց ժողովրդին ընդհանրապէս հանդէսի մեծ նշանակութիւնը աշակերտների և ժողովրդի համար։ Աչքի էր ընկնում երգեցողութեան պակասը։ Աշակերտները ոչ մի երգ չերգեցին։ Այդ բանում մեղաւոր է ինքը երգեցողութեան ուսուցիչը։

Մկրտիչ

ՕՏԱՐԱԽՕՍ ՀԱՅ ԾԽԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

II *)

Մենք ասացինք, որ կայ միջոց բարեփոխելու, արդիւնաւէտ դարձնելու օտարախօս հայ դպրոցներում հայոց լեզուի դասաւանդութիւնը։ Այդ միջոցը՝ հիմնաւորապէս փոփոխութեան ենթարկելն է ընդհանուր հայ դպրոցական գործը և մասնաւորապէս այդ տեսակի դպրոցները։ Ո՞ւմ յայտնի չէ մեր դպրոցների քաօսային դրութիւնը. ո՞վ չը գիտէ, որ մինչև օրս մեր ծխ. դպրոցները անունով են միայն հպատակված եղել հոգ. բարձր իշխանութեանը և Պետին. կամ ե՞րբ է պատահել, որ այդ բարձր իշխանութիւնը լուրջ հոգացողութեան նշաններ ցոյց տուած լինի դէպի դպրոցը։ Եւ դրանց հոգացողութիւնը սահմանափակվել է տեղեկագրերը կարդալով, հոգաբարձութիւններին հաստատելով շատ անգամ և առանց քննելու, այսինքն մի պաշտօնակատարութիւն պահպանելով և ուրիշ ոչինչ։

Մեր թեմ. առաջնորդները երբևիցէ յատկապէս այցելե՞լ են իրանց թեմում եղած դպրոցները, միջամտե՞լ են դպրոցական թիւրիմացութիւնների ժամանակ, ծանօ՞թ են եղել ուսուցիչների արժանաւորութեանց, տեղի պայմանների, դպրոցների դրութեան հետ։ Ամենևին։ Եւ դպրոցը շատ դէպքում թողնվել է ոգէտ, կուլակ, դպրոցական գործին անծանօթ և չը հետաքրքրվող հոգաբարձութեանց քմահաճոյքին ու անկօնտրոլ գործունէութեանը։

Դեռ մինչև այժմս էլ կան թեմեր, ինչպիսիք են Աստրախանի և Բեսարաբիայի թեմերը, որտեղ հայերի դժբաղդաբար մեծ մասը օտարախօս է, զուրկ քիչ-շատ՝ թեմեր ու պոչեր կտրած կենտրօնական բնոյթ կրող թեմ. խորհրդից ու տեսուչներից։

Դպրոցները հիմնաւորապէս բարեփոխելու համար այդ կիսակենտրօնական ինստանցիաները ոչինչ անել չեն կարող, քանի որ լիազօրութիւնների ու իրաւունքների հետ միասին թեմի դրամական հասոյթները չեն կենտրօնացած նրանց ձեռքում և իրաւունք էլ չունեն դրամական գործերում խառնվելու և կառավարելու։ Այն ինչ՝ անհրաժեշտ է այդ գլխաւոր գործօնն էլ դնել կենտրօնական ինստանցիաների հսկողութեան և գործադրութեան ներքոյ։ Հարկաւոր է ստեղծել թեմ. կասսա, որտեղ հաւաքվեն թեմի բոլոր դպրոցական տուրքերը և այդ տուրքերն էլ ըստ կարիքի բաժանվեն թեմում եղած դպրոցների վրա։ Այդպիսով միանգամ ընդմիշտ ազատած կը լինենք ուսուցիչներին՝ ամսէ ամիս աղա հոգաբարձուից իրանց ռոճիկները մուրալու ստորացուցիչ անյարմարութիւնից, և ուսուցիչը կը գիտենայ, թէ որտեղից պիտի ստանայ իր ռոճիկը։

Կենտրօնական կասսան պէտք է գտնվի թեմի բոլոր տեղերի հասարակութեանց կողմից ընտրված խորհրդի կամ թեմ. հոգաբարձութեան իրաւասութեան ներքոյ։ Այդ հոգաբարձութիւնն ինքը պէտք է վարի թեմում եղած դպրոցների թէ տնտեսական և թէ կրթական գործը, այսինքն՝ ուսուցիչների ռոճիկները, պիտոյքների և այլն ծախսերի համար դրամը՝ նախօրօք կազմած դպրոցական ծախսից հաշուի համաձայն։ Այդ հոգաբարձութիւնն է լինելու ուսուցիչներ ու աւագ ուսուցիչներ հրաւիրողն ու արձակողը։ Թեմական տեսուչը, որ ընտրվում է խորհրդի կողմից, պէտք է հոգաբարձութեան գործադիրը լինի և հսկի ոչ միայն դպրոցական ներքին կեանքի՝ մանկավարժականի, այլ և տնտեսականի գործադրութեան վրա։ Թող լինի և տեղական հոգաբարձութիւն, բայց այդ հոգաբարձութիւնը պէտք է լինի միջնորդ և գործադրող թեմ. հոգաբարձութեան և դպրոցի միջև. տեղական հոգաբարձութիւնը պիտի իմանայ, որ ինքն իր հաշիւներով ու գործերով պատասխանատու է աւելի բարձր ինստանցիայի առաջ։ Եւ այդ դէպքում մենք կը տեսնենք, որ ստոր, եսամոլ միտումներով այդ կազմի մէջ մտածները շուտով կը բիւրեղանան ու տեղի կը տան աւելի սրտանց նախանձախնդիրներին։ Ո՞ւմ յայտնի չէ, որ նոյնիսկ շատ ինտելիգենտ համարվող հոգաբարձուներ արհամարհելով հայ լեզուն, դպրոցը՝ իրանց երեխաներին աւելի շուտ տալիս են հայ ծխ. դպրոցի դասընթացքն ունեցող պետական դպրոցը, մինչդեռ իրանք սիրում են մտնել հայ ծխ. դպրոցի հոգաբարձական կազմի մէջ միմիայն իրանց փառասիրութիւնից ու «ազգասիրութիւնից» դրդված, նպատակ ունենալով անուն ու ժողովրդականութիւն վաստակել։ Կենտրօնական ուժեղ իշխանութիւնը վերջ կը տայ և դպրոցների վրա՝ որպէս փառամոլութեան խանութի վրա նայելուն։

Ամեն կողմից լսում ենք, որ ժողովուրդն անտարբեր ու սառն է նայում դպրոցի վրա։ Բայց մի՞թէ բնական չէ այդ սառն անտարբերութիւնը։ Ի՞նչ ենք տուել դպրոցներից՝ ժողովրդին, որ ինչ սպասենք։ Նա հեռու է կանգնած եղել և միայն հանդիսատեսի դեր է կատարել տեղի ունեցած երկպառակութիւններին. և եթէ մինչև հիմա չէ զզվել, նշանակում է դեռ պէտք է շնորհակալ մնանք նրանից։ Տուէք ժողովրդին արդիւնք, տուէք իսկական կազմակերպված, կռիւներից ու խնտրիգներից ազատ, արդիւնաւոր դպրոց, որտեղ համոզվի, որ իր զաւակը փոխանակ կռիւների հանդիսատես լինելու՝ «ուսում կը ստանայ, մարդ կը դառնայ», և կը տեսնէք, թէ ինչպէս կը հալվի այդ սառնութիւնը։

Ժողովուրդը տուել է և կը տայ. նա չափազանց նախանձախնդիր է դէպի իր հիմնարկութիւնները, եթէ ունենայ գործիչներ, եթէ տեսնի, որ տուածը իր տեղին է գործադրվում, եթէ տուածի արդիւնքը ակնյայտնի է դառնում։ Բայց ովքե՞ր են այդ արդիւնք տուողները. կամ ումի՞ց է սպասվում, որ ժողովրդի տուածները արդիւնալից դարձնէ։ Ուսուցիչների՞ց։ Բայց ունե՞նք արդեօք այդպիսիները։ Շատ քիչ։

Ամեն մի դպրոցաւարտ՝ որ ոչ մի տեղ չէ գտել, ամեն մի ուսանող՝ որը նիւթականի պատճառով բաց է թողնում դասախօսութիւնները, և կամ մի ուրիշը՝ որ զինուորացու է, շտապում են «վարժապետանալ»։ Եւ այդպիսիներից առաջինը, այսինքն ոչ մի պաշտօն չը գտնող դպրոցաւարտը՝ «վարժապետանալով»՝ յոյս է տածում աւելի լաւ տեղի. երկրորդը, այսինքն նիւթականի պատճառով դասախօսութիւնները բաց թողնող ուսանողը, յոյս ունի որ կը վաստակի այնքան, որ կարողանայ շարունակել կիսատ թողած ուսումը. իսկ երրորդը կարծում է, որ ուսուցչութեամբ զինուորագրութիւնից կազատվի և այլն և այլն։ Եւ դպրոցը դառնում է մի տեսակ ապաստարան «ամեն տեսակ հալածվածների, բեռնաւորվածների և կարիք ունեցողների»։

Պարզ բան է, որ այդպիսի միտումներով դպրոցական գործին մօտեցողը չէ կարող երկար մնալ մի տեղում, և նպատակ էլ չունի ոչ մնալու և ոչ էլ «վարժապետանալու»։ Այդպիսիների համար դպրոցը մի արտ է, որտեղից նրանք պէտք է հնձեն

*) Տես «Մշակ» № 64.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՒԱ ՄԱՆԿՕՎԻՉԸ

(Անգլիական պատմուածք Դիկսօնի)

I

Անգլիական մի հարուստ կալուածքում, վառարանի մօտ նստած, բարեկամաբար զրոյց էին անում տանտիրուհին՝ լեդի Մէրի Ամբրօզը և նրա հիւր Ֆրէնկ Չէստէրը։

Ի նկատի առնելով այն, թէ ինչպէս էր հիւրը յենվել վառարանին ու ծխախոտը ձեռքն առած՝ ինքնունքից ծուխը բաց թողնում, կարելի էր համոզվել, որ նա «տանու մարդ» է ու սովոր է լսելու այն բոլորը, ինչ որ կարող է թագնված լինել իր բարեկամների սրտերի խորքերում։ Եւ, իսկապէս, նրա բնաւորութիւնն էլ համապատասխանում էր «գաղտնիքների դամբարան» կոչմանը...

Լէդի Մէրին երիտասարդ կին էր, առողջ, թարմ։ Նրա աչքերը պարզ ու պայծառ էին, սիրուն։ Նա միշտ ամառն անց էր կացնում եախտում, իսկ ձմեռը՝ գնում էր որսի։ Բայց իր արտաքինի վրա նա ուշադրութիւն չէր դարձնում։ Նրա հագուստը, ինչպէս և մազերը միշտ կարճ էին։ Նա յուզվելով ասում էր.

— Ա՜խ, Ֆրէնկ, եթէ կարելի լինէր այնպէս անել, որ Պիտէրը չը տեսնվէր Եւա հետ։ Գոնէ մի ժամանակ... Եւ կը մոռանար նրան։ Չէ՞ որ տղամարդիկ հեշտութեամբ են մոռանում։ Եւ ես համոզված եմ, որ հէնց ինքը Վէնէրան կը մոռացվէր, եթէ կէս տարի բացակայէր...

— Եւա Մանկօվիչը ամենևին Վէնէրա չէ,—նկատեց Ֆրէնկը մտազբաղ։

— Ո՜, նա աւելի վտանգաւոր է, քան գեղեցիկներից ամենագեղեցիկը, մանաւանդ որ նա օտարերկրացի է... Իսկ ես նրանց առհասարակ հաւատ չեմ ընծայում... Բայց ինչպէ՜ս սքանչելի կերպով է նա հագնվում։

Ու լեդի Մէրին մի հայեացք ձգեց իր հագուստի վրա։ Եւ հիւրը, որի դէմքին մի ժպիտ խաղաց, նոյնպէս մի ակամայ հայեացք ձգելով տանտիրուհու հագուստի վրա՝

— Լէդի,—ասաց,—աւելի հարկաւոր է ձեր արտաքինի վրա ուշադրութիւն դարձնել... Օրինակ, ձեր կօշիկները...

Ու մի բուռն քրքիջ արձակեց լեդի Մէրին։

— Դէ, ես այդ կողմից անընդունակ եմ։ Ամուսինս ինձ պէտք է սիրէ կամ այնպէս, ինչպէս որ ես... և կամ, կամ՝ բաժանվի։ Իսկ ձեր խորհուրդը։

— Նա յաճախ է տեսնվում։

— Պիտէրը փոխեց իր սովորութիւնները ու սկսեց յաճախ Լօնդօն գնալ, իսկ այնտեղ նրանք հանդիպում են... Եւ օրիորդը ահագին դեր ունի այնտեղի լուրջ հասարակութեան շրջանում... Նրա հայրը իրլանդացի է, իսկ մայրը՝ ռումին կամ բուլղարուհի։ Ինձ թւում է, թէ մեզանում մեծ ուշադրութիւն են դարձնում առհասարակ օտարերկրացիների վրա և նրանց չափազանց երես են տալիս... Ես ոչինչ չեմ հասկանում։

Ֆրէնկը փոքր ինչ մտածեց։

— Ձեր տեղը լինէի, լէդի, օրիորդին կը հրաւիրէի այստեղ,—ասաց նա։

— Ինչպէ՜ս։ Այստե՞ղ։ Որ նրանք այստեղ տեսնվե՞ն ամբողջ օրը...

— Ճիշդ եմ ասում։ Դա ամենալաւ միջոցն է, երբ տղամարդը սկսում է գրաւվել։ Եւ այդ ժամանակ դուք մի լաւ կը զննէք օրիորդին և կիմանաք, թէ բանն ինչո՞ւմն է...

Այդ ժամանակ ծառան ներս բերեց թէյն ու ճրագը, և լեդի Մէրիի փոքրիկ աղջիկը՝ Ջէննին՝ կայծակի արագութեամբ ներս վազեց։

Եւ մինչ փոքրիկ Ջէննին թունդ վէճի էր բռնված մօր հետ, պահանջելով նրանից որ իրան սովորականից աւելի քաղցրեղէն ու կաթ տայ, ներս մտաւ հայրը և վերցնելով քաղցրեղէնի ափսէն՝ ամբողջովին տուեց աղջկան և այդպիսով մեծ բաւականութիւն պատճառեց փոքրիկին։

Լօրդ Ամբրօզը բարձրահասակ, յաղթանդամ անձնաւորութիւն էր, կապոյտ ու սիրուն աչքերով։ Լէդի Մէրին, որ սկզբում մի փոքր շուարեց, յանկարծ աչքերը յառեց նախ ամուսնու և ապա փոքրիկի վրա և ասաց.

— Պիտէր, ուզում եմ ծննդեան տօնին հրաւիրել օրիորդ Մանկօվիչին, միայն այն պայմանով, որ նա մնայ մեզ մօտ և սպաբանհանդէսին։ Մենք այստեղ բաւական թթվեցինք, և կարծում եմ, որ վատ չէր լինի, եթէ փոքր ինչ թարմանայինք։ Դու ինչ ես կարծում։

— Ի հարկէ, լաւ կը լինի, եթէ միայն քեզ հաճելի կը լինի այդ,—շշնջաց լօրդ Ամբրօզը, ճաքելով բաւականութիւնից։

Եւ որպէսզի կարողանայ այդ բաւականութիւնը ծածկել, լօրդն սկսեց երեխայի հետ հանաքներ անել, որի վերջն այն եղաւ, որ Ֆրէնկ Չէստէրը, իբրև կնքահայր, փոքրիկ Ջէննիին ժանկանոց ուղարկեց։ Ու այսպէս՝ բոլորն էլ հասկացան, որ օրվայ դրաման լեդի Մէրիի անսպասելի առաջարկութեան պատճառով ստանալու է նոր կերպարանք...

II

Երբ Եւա Մանկօվիչը մուտք գործեց այդ իսկական անգլիական շրջանը, լեդի Մէրին նախ կարծեց, թէ ինքը սխալվել է՝ հրաւիրելով օրիորդին։ Նա սկզբում կարողացաւ մօտից հսկել իր հիւրին, որին առաջ տեսել էր՝ միշտ շրջապատված երկրպագուների խմբերով։ Օրիորդը գեղեցիկ չէր, բայց մեծ յարգանք էր վայելում շնորհիւ իր նուրբ կազմուածքի, կապոյտ աչքերի, շագանակագոյն մազերի, որոնք այնպէս հպարտ կերպով զարդարում էին նրա պարզ և պայծառ ճակատը։ Սակայն լեդի Մէդին այն կանանցից չէր, որոնք աշխատում են իրանց մրցակիցների սովորութիւններից գերազանցել։ Ընդհակառակը, նա խելօք կնոջը յատուկ եղանակով գովում էր օրիորդի շարժուածքները, նրան վերաբերվում էր յարգանքով ու համակրանքով, վերջապէս գտնում էր, որ օրիորդը հետաքրքրող անձնաւորութիւն է։ Եւ երբ Եւա Մանկօվիչը՝ իր երեկոյեան զգեստները հագին՝ եկաւ ընթրելու, ներկայ գտնված տղամարդկանց ուշադրութիւնը միանգամայն բևեռվեց օրիորդի գեղեցիկ ուսերի վրա, որոնք այնպէ՜ս բարձրանում էին սև թաւշի և գազի տակից...

Իսկ կանայք, նոյնիսկ նրանք, որոնք այնպէս պերճ ու շքեղ հագնված, զարդարված՝ տղամարդկանց հետ զրոյց էին անում, կորցրին իրանց ու ընկճվեցին...

— Նայեցէք փոքրիկ Ջէննիին,—ասում էր Ֆրէնկ Չէստէրը լեդի Մէրիին,—թէև օրիորդ Մանկօվիչը ուշադրութիւն չէ դարձնում նրա վրա, բայց փոքրիկը չէ հեռանում օրիորդից։

Օրիորդ Մանկօվիչը ոչ միայն չէր աշխատում Պիտէրի ուշադրութիւնն իր վրա դարձնել, այլ նոյնիսկ նրա վրա ինքը ուշադրութիւն չէր դարձնում...

Եւ միևնոյն ժամանակ նրա շարժուածքը բոլորովին տարօրինակ էր. երբ նրանք այնպէս տաք-տաք խօսում էին, օրիորդը միշտ նայում էր նրա գլխի վրայով. և նրանց խօսակցութիւնն անձնական բնաւորութիւն չունէր բոլորովին։

Ինքը Ֆրէնկը շատ շուտով ընկաւ հիւրի ազդեցութեան տակ, թէև աւելի հեռուից էր նրան հետևում... Բայց նա միշտ՝ առանց սխալվելու գիտէր, թէ ո՞ւր է գտնվում ինքը ներկայումս։ Եւ նրա ամեն մի խօսքը, կարծես, իր համար բացում էր նոր հորիզոն՝ դէպի անմատչելի իդէալները...

Մի անգամ, մի ցուրտ ու քամի օր, բոլորն էլ հաւաքվել էին թէյի սեղանի շուրջը և խօսում էին այն մասին, թէ ինչպէս հաճելի բան է նստել կրակի մօտ ու տաք-

իրանց այդ տարվայ ուտեստի պաշարը:

Եւ զարմանալի չէ, որ մայիսից սկսած մինչև նոյնիսկ յունվար՝ հայկական թերթերի յայտարարութիւնների բաժնում ահագին շարքերով փայլում են «հարկաւոր է ուսուցիչ» բառերը, որ նշանակում է, թէ այդ դժբաղդ վայրերը դժբաղդութիւն են ունեցել այդ տիպի մի ուսուցիչ ունենալու, որը հեռացել է կամայ թէ ակամայ և տեղ է բաց թողել իր նման մի երկրորդին: Ստացվում են խնդիրներ՝ «աւարտել եմ... եղել եմ...» և թւերն ու թւանշանները. ու մեծ մասամբ թւերի խոշորութիւնը մեղաւոր է դառնում նոր ուսուցչի ընտրութեան մէջ:

Չունենք մշտական կոչումով, պրոֆեսիոնալ ուսուցչութիւն: Ամեն մի միջնակարգ դպրոցաւարտ իր մէջ ուսուցչ. կոչում է նկատում: Դրանից զուրկ չեն նաև քաղ. դպրոցի և աւելի ստոր կրթութիւն ստացածներն էլ, որոնք դժբաղդաբար բաւական ստուար թիւ են կազմում ուսուցչական ցուցակի մէջ:

Այսպիսով ուրեմն մեզ ուսուցչացուներ մատակարարում են թեմ. դպրոցները, Գէորգեան ճեմարանը, քաղ. դպրոցները և շատ-շատ իգական գիմնազիաներն ու ուսուցչական պետական սեմինարիաները:

Մեզ բոլորիս էլ քաջ յայտնի է, թէ դրանք մանկավարժական գործի համար որքան են պատրաստված, չը նայելով որ դրանցից մի քանիսի աւարտական վկայականի մէջ փայլում է ի միջի այլ առարկաների և «մանկավարժութիւնից» թւանշան, բայց թէ մի տարում կիսատ-պռատ սովորածը որքան օգտակար կարող է հանդիսանալ, այդ հարց է: Եւ միթէ ամեն մի դպրոցաւարտ կարող է վկայականի հետ ուսուցչութեան կոչում էլ ստանալ: Վկայականը բաւական չէ մէկին ուսուցչութեան պաշտօն տալու համար: Հարկաւոր է ունենալ մի կամ մի քանի առանձին մասնաժողովներ, որտեղ ուսուցչացուն, ինչ կրթութեան տէր էլ լինի նա, պարտաւորվի որոշ քննութիւն տալու թէ տեսականապէս և թէ գործնականապէս որոշ տիպերի դպրոցների համար. օրինակ՝ միդասեան, երկդասեան և այլ տիպերի դպրոցների համար առանձին տեսակի ու բովանդակութեան քննութիւն կը տայ ուսուցիչը և կը ստանայ իրաւունք այդ տիպի դպրոցներում միայն դասաւանդելու: Առաւել ևս պէտք է քննութիւն պահանջվի հայերէն լեզուից պետ. դպրոցաւարտներից: Այդպիսով մի անգամ ընդմիշտ վերացրած կը լինենք դպրոցը ագէտների շահատակութիւնների ասպարէզ դարձնելու հնարաւորութիւնը:

Ահա այդ ամենը կատարողը պէտք է լինի թեմ. հոգաբարձութիւնը, թեմ. դպրոցը, որտեղ քննելով ուսուցչացուին՝ իրաւունք կամ ցենզ կը տան ուսուցչութիւն անելու: Նոյն հոգաբարձութեանը պէտք է դիմում անել տեղ ստանալու համար, ու միայն այդ հոգաբարձութիւնը պէտք է տեղ տայ իրան դիմողներին իր թեմի դպրոցներում: Նա էլ իրաւունք պէտք է ունենայ արձակելու, և ոչ թէ թողնել՝ որ ուսուցիչը խաղալիք դառնայ ագէտ ու եսամոլ հոգաբարձուների քմահաճոյքին:

Այսքանը՝ մեր ընդհանուր դպրոցների բարեկարգման մասին, որն ի հարկէ մեծ կապ և նշանակութիւն ունի մասնաւորապէս և օտարախօս դպրոցների համար: Կանոնաւորելով վարչական տեսակէտից ընդհանուր դպրոցական գործը, կանոնաւորած կը լինենք և այդ հիւանդոտ ծառի հիւանդագին ու մեկուսացված ճիւղի՝ օտարախօս դպրոցների խնդիրը և կը դնենք այս վերջինիս ուղիղ աճման և անսայթաք առաջընթացման շրջանի մէջ:

Եղեգիս Արտ. Ստամբոլցեան

ԱՅԼԱՍԵՐՎԱԾ ՍԵՐՈՒՆԴ

Բագու, 18 մարտի

Հայերիս անկերպարան պատկերը այնքան պերճախօս է, որ մատաղ սերունդն անգամ սկսել է այլասերվել... Այդ այլասերման լուսանկարը մենք վաղուց, 4—5 տարի առաջ նկատում էինք, բայց մամուլի նիւթ չէինք ուզում դարձնել, սակայն տեղիս ռուսաց թերթերը թէև անճիշդ կերպով, բայց և այնպէս այլասերման պատկերը բացին, և հայ մատաղ սերնդի դիմակը պատռվեց:

Կովկասի բոլոր քաղաքներում, ուր որոշ % հայ աշակերտներ, աշակերտուհիներ են սովորում դպրոցներում, լինի նա քաղաքային կամ պետական, անցնում են հայոց կրօն ու հայերէն լեզու: Այդպէս է և ուրիշ ազգութիւնների համար:

Բայց մեզանում տեսէք ինչպէս են վերաբերվում հայ աշակերտները, մանաւանդ աշակերտուհիներն իրանց մայրենի լեզուի և կրօնի դասի ժամանակ:

Աշակերտը և աշակերտուհին հայոց լեզուի և կրօնի դասերի ժամանակ իրանց իրաւունք են համարում չը մտնել դասարան, կամ եթէ դասարանումն էլ լինում են՝ զբաղվում են այլ առարկաներով:

Ի՞նչ է խօսում քահանան և ինչ՝ մայրենի լեզուի դասատու ուսուցիչը. այդ նրանց չէ հետաքրքրում. և դա բաւական չէ, դեռ խանգարում էլ են իրանց ծաղրածութեամբ ինչպէս դասատուին, նոյնպէս և միւս՝ սովորող ցանկացողներին:

Բագուի աղջկանց գիմնազիաներից մէկում ուսուցիչ-քահանան աշակերտուհիներին կարգի հրաւիրելու համար, որպէս պատիժ, կանգնեցնում է կամ թւանշանը պակասեցնում, որովհետև բացի այն, որ աշակերտուհիներից շատերը չեն սովորում հայերէնը. կամ չեն լսում կրօնը, այլ և խանգարում են միւսներին: Եւ այդ բարոյական պատժի պատճառով սազերը և կեղծ սրտացաւերը կոկորդիլոսի արցունք են թափում, որ իբր թէ ուսուցիչը աշակերտուհու մազերից քաշած կամ ծեծած լինի և այլն:

Մենք ստոյգ տեղեկութիւն իմանալու համար չը խնայեցինք ոչ մի միջոց, դիմեցինք մինչև անգամ աշակերտուհիների ծնողներին, և պարզվեց, որ հայերը ոչ մի կերպ չեն սովորում և լսում մայրենի լեզուի դասաւանդութիւնը: Եւ պատճառն այն է, որ հայ աշակերտ-աշակերտուհիների 90%-ը Բագւում հայերէն ոչ գրել գիտէ և ոչ էլ կարդալ: Գիտեն միայն նրանք, որոնք եկ. ծխ. ուսումնարաններում են սովորում:

Ուսումն. վարչութիւնը օտարազգիների մայրենի լեզուին նշանակութիւն չէ տալիս, և շատ պարզ է, որ չը տիրապետող լեզուն ոչ մի նշանակութիւն չունի քննութիւնների հետևանքի մասին: Սակայն միթէ այնքան այլասերվել ենք, որ մենք էլ մեր մայրենի լեզուին նշանակութիւն չենք տալիս:

Այդ պարտականութիւնը ընկնում է հայ ծնողների վրա. նրանք պիտի աչալուրջ կերպով հետևեն այն թւանշաններին, որոնք ստացվում են ուսումն. վարչութիւնից տարեկան մի քանի անգամ, որոնց տակ ստորագրում են ծնողները:

Եթէ ծնողները տեսնում են, որ մայրենի լեզուից և կրօնից իրանց որդիքը 1, 2 կամ 0 են ստացել, պարտաւոր են կարգի հրաւիրել և հացի խնդրի չափ պահանջ դնել, որպէսզի այլ առարկաների հետ եթէ ոչ աւելի, գոնէ հաւասար կերպով անցնեն և մայրենի լեզուն:

Ս. Գարագաշ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 23 մարտի

Նախագահում է Գուչկովը:

Շարունակվում է ծովային վարչութեան նախահաշուի քննութիւնը:

Իշխան Բարեատինսկին պնդում է նաւեր կառուցանելու և հները նորոգելու գումարներ տալու վրա, գտնելով որ ժամանակն է մեռած կէտից շարժել նաւաշինութեան գործը անկախ այն հանգամանքից, թէ ինչպիսի ծրագիր կը մշակվի:

Սավիչը դէմ է նոր նաւեր կառուցանելու համար փողեր տալուն բացառապէս ֆինանսական պատճառաբանութիւններով. եթէ վստահութիւն չը լինի դէպի նաւատորմը, այն դէպքում գործի մարդիկ չեն մտնի ծառայութեան ծովային վարչութեան մէջ, իսկ եթէ նաւատորմում չը լինի ժօրալ ոյժ, այն դէպքում էլ Ռուսաստանը մեծ նաւատորմ չի ունենայ... (ծափահարութիւն): Պէտք է կայսրից խնդրել քննութիւն նշանակել ծովային վարչութեան տնտեսական մասի վրա (երկարատև ծափահարութիւն):

Զեկուցանող Զվէգինցեվը, բանաձևելով խօսակցութիւնները՝ առաջարկում է նախ քան այդ ցանկութիւնը քննելը՝ ընդունել մասնաժողովի առաջարկութիւնը նոր նաւաշինութեան համար փողեր չը տալու մասին:

Քուէարկութեամբ ընդունվում է Սավիչի ցանկութիւնը ծովային վարչութեան տընտեսական գործերը սենատորական քննութեան ենթարկելու մասին:

Այնուհետև քուէարկութեամբ նացիոնալիստների և աջակողմեանների ձայների հակառակ՝ նախահաշուից հանվում են նոր նաւեր կառուցանելու համար յատկացված գումարները:

Ընդունվում է այն յօդուածը, որ վերաբերում է նաւերը վերանորոգելուն և ապառազինելուն:

Որոշվում է թողնել այն գումարը, որ գործադրվելու է ծովային-բժշկական գործի վրա:

Այդպիսով ծովային վարչութեան ամբողջ նախահաշիւն ընդունվում է:

Շտապ չէ ընդունվում և մասնաժողովին է յանձնվում սօցիալ-դեմօկրատների յայտարարութիւնը՝ հարցապնդում ուղղելու ներքին գործերի մինիստրին այն 23 բանւորների ձերբակալութեան առիթով, որոնք մասնակցել են տնտեսական գործադուլին:

Մերժվում է Ֆինլանդիայի հիմնական օրէնքների յանձնաժողովի կազմը մի անդամով լրացնելու առաջարկութիւնը:

Ընդունվում է պետական կօնտրօլի նախահաշիւը, որ անում է 10,196,857 ր. մասնաժողովի ցանկութեամբ, որ կօնտրօլը չընտրվի մինիստրներից և որ նրա իրաւասութեանը ենթարկվեն բոլոր հաստատութիւնները:

Ալեքսեենկօն զեկուցանում է, որ արդէն բոլոր նախահաշիւների քննութիւնը աւարտվեց և հետևաբար պետական ամբողջ ելմուտն ընդունվել է: Ընդհանուր եկամուտները աւելանում են 260,580 րուբլով: Վերջնական հաշւից պարզվում է, որ 1910 թւի ելմտի համաձայն եկամուտները ծախքերից անցնում են 424,000 րուբլով (ընդհանուր ծափահարութիւն):

Նախագահը ուղղված հարցին պատասխանում է, որ առաջին նստաշրջանին բիւջէի քննութիւնը Դուման աւարտեց յունիսի 19-ին, երկրորդ նստաշրջանին մայիսի 1-ին, իսկ այժմ մարտի 23-ին:

Բիւջէտային մասնաժողովի տեղեկաբեր Ալեքսեենկօն իջնում է ամբիօնից և մինչև իր տեղը նստելը հանդիսատես է լինում ամբողջ Դումայի բուռն ծափահարութիւններին և «բրաւօ» աղաղակներին: (Հ. Գ.)

ՏԱՒՐԻԿԵԱՆ ՊԱԼԱՏԻՑ

(Մեր սեփ. թղթակցից)

Պետերբուրգ, 17 մարտի

Նոր ամպեր են կուտակվում աւտօնոմ Ֆինլանդիայի գլխին:

Աջակողմեան մամուլը, իր համախոհներով հանդերձ, վաղուց էր ցոյց տալիս կառավարութեանը այդ աւտօնոմիայի վտանգաւորութիւնը: Վաղուց էին փափագում, որ այսօր, երբ լայնածաւալ Ռուսաստանը «արդէն խաղաղվել է», բիւրօկրատիան լայնացնի իր «խաղաղարար» գործունէութիւնը դէպի աւելի հիւսիս, դէպի Ֆինլանդիա:

Եւ ահա այսօր Պետական Դումայի կայացրած որոշումը գալիս է մեր առաջ պարզելու, որ ֆինլանդական հարցը դեռ ևս վճռված չէ և նա այսօրվանից մտնում է իր զարգացման նոր փազիսի մէջ:

Այդ հարցը, սկսած 1772 թւականից մինչև օրս, շարունակ տարուբերվել է կառավարիչ սենատի կաբինէտներում և այսօր միայն՝ ամբողջ մի երկրի բաղդը, նրա ապագայի տնօրինութիւնը յանձնվում է Պետական Դումային, այսինքն համառուսական պարլամենտի (եթէ կարելի է այսպէս կոչել) որոշման:

Իրաւունք ունի՞ արդեօք ռուսական Դուման քննելու Ֆինլանդիայի աւտօնօմիայի խնդիրը, ահա այն գործեան հանգոյցը, որ պահանջում էր աղմկայոյզ Դումայից այս կամ այն որոշումն. և նա այսօր պատասխանեց՝

— Այո, մենք իրաւունք ունենք: Մի պետութեան մէջ երկու պետութիւն լինել չէ կարող, և մենք այսուհետև պէտք է սահմանագծենք մեր և Ֆինլանդիայի իրաւունքները:

Եթէ մենք ուզենանք համառօտ մի ակնարկ ձգել այդ խնդրի անցեալի վրա, անշուշտ կը տեսնենք, որ թէ 1772 թւին հրատարակված օրէնքների 40-րդ յօդուածի, թէ 1816 թ. Ալեքսանդր I կայսրի օրով հրատարակված մանիֆեստի և թէ 1869 թ. Ալեքսանդր II կայսրի օրէնքների 71-դ և 83-դ յօդուածների հիման վրա՝ Ֆինլանդիան ճանաչվել է որպէս աւտօնօմ պետութիւն, գտնվելով ռուսաց կայսրների հովանաւորութեան տակ:

Միայն 1899 թւի փետրվարի 3-ի մանիֆեստով ոչնչանում են այդ աւտօնօմիայի ամենաէական մասերը, տեղի տալով մի շարք ֆինլանդական շարժումների և մըտքերի յուզման:

Այնուհետև գալիս է 1905 թ. հոկտեմբերի 22-ի մանիֆեստը, և Ֆինլանդիան նորից վերականգնում է իր նախկին աւտօնօմ իրաւունքների մէջ:

Այսօր, երբ Ռուսաստանում այլ ևս ոչ մի հաշիւ չէ մնացել մաքրելու, ռուսաց կառավարութիւնը մեկնում է դէպի Ֆինլանդիա, նոյն «խաղաղարար» դրօշակի տակ:

Այն օրինագծերը, որ այսօր մացրին Պետ. Դումայում, և որ ձայների մեծամասնութեամբ ընդունեց նա քննելու համար, ասում են.

«Ֆինլանդիան գրաւված է Ռուսաստանի զէնքերով և գտնվում է միապետութեան ձեռքում: Նրա սուվերենիտետն է Ռուսաստանը, և նա էլ պէտք է մշակի և հաստատի բոլոր օրէնքները թէ համայն պետութեան և թէ Ֆինլանդիայի համար: Եւ այսքան պարզ դրութիւնը, յանձին օրէնսդրական փորձառութեան երերման, մթագնված էր մինչև օրս: Այսօր մենք գիտենք նրանց սեպարատիստական ձգտումները, գիտենք և նրանց դրամի ռեֆօրմայի ու 1878 թւի զինուորագրութեան ծրագրի վտանգաւոր հետևանքները ռուս ժողովրդի համար: Հարկաւոր է մի անգամ ընդմիշտ վերջ տալ այս բոլորին և պարզել մեզ համար Ֆինլանդիայի ինչ լինելը հետևեալ օրէնքների հիման վրա.

«1) Որովհետև Ֆինլանդիան Ռուսաստանի մի պետութեան անբաժան մասերից մէկն է կազմում, ուստի և նա օգտվում է շրջանային ինքնավարութեամբ, որի սկիզբն ու վերջաւորութիւնը որոշվում է պետութեան ընդհանուր օրէնսդրական ձևով:

«2) Պետութեան հիմնական օրէնքները պարտադիր են և՛ Ֆինլանդիայի համար, իսկ Ֆինլանդիայի օրէնքները՝ միայն տեղական գործերի համար:

«3) Տեղական գործերի տակ հասկացվում են ներքին գործերը, չը շօշափելով պետութեան միւս մասերը: Իսկ ընդհանուր պետութեան մասին ունեցած սէյմի կարծիքը՝ կարող է ունենալ միայն խորհրդակցական նշանակութիւն:

«4) Թէ Պետակ. Դումայի և թէ Պետական Խորհրդի մէջ Ֆինլանդիան ունի իր ներկայացուցիչները՝ առաջինում—5 մարդ, իսկ երկրորդում—3: Այդ 5 ներկայացուցիչները, որոնք կոչվելու են Պետական Դումայի անդամներ, կազմելու են՝ Ֆինիկացիներից 4 և ռուսներից 1, որոնք ընտրվում են սէյմի կողմից:

«5) Ընդհանուր օրէնքները փոխում են մասնաւոր օրէնքներին, իսկ մասնաւոր օրէնքները ընդհանուրին փոխել չեն կարող:

«6) Համապետական օրէնքները յանձնվում են սէյմին, միայն եզրափակելու համար:

«7) Սենատի օրէնքներին անպայման հըպատակվելու է ամբողջ Ֆինլանդիան, նրա սէյմը, հասարակական ու կառավարչական հիմնարկութիւնները և բոլոր պաշտօնական անձինք:

«8) Սենատի օրէնքների իրագործումը դրվում է Ֆինլանդիայի գեներալ-նահանգապետի վրա:

«9) Ֆինլանդական սէյմը պարտաւոր է իրան յանձնված օրինագծերի մասին յայտնել իր կարծիքը ոչ ուշ՝ քան այն սէսիայից, որ նա հրաւիրված կը լինի:

«10) Պետական սենատի և այլ հիմնարկութիւնների հետ յարաբերութիւն ունենալու համար պարտադիր լեզու է ճանաչվելու ռուսական լեզուն» *):

Այնուհետև ասվում է, որ սենատին տալով համապետական օրէնքներ հրատարակելու իրաւունքը, նա անպայման լայնացնում է իր իշխանութիւնը, և այդ իշխանութիւնը հետզհետէ տարածվում է ամբողջ Ֆինլանդիայի վրա. որ այս ձևով Ֆինլանդիային հնարաւոր է տալ իր եզրակացութիւնները բոլոր օրէնքների մասին, և որ այդ եզրակացութիւնների ստուգումը այնուամենայնիւ վերապահված է Պետական Դումային, ինչպէս և Պետական Խորհրդին ուստի հազիւ թէ այս կարգ ու կանոնները կարողանան ճնշել կամ վիրաւորել սէյմին և հազիւ թէ սէյմը, մնալով որպէս օրէնսդրական հիմնարկութիւն, կարողանայ աւելի լայն իրաւունքներ ձեռք բերել, քան հիմա:

Ահա այն նոր փազիսը, որի առաջն է կանգնած այսօր Ֆինլանդիան:

Թէ ինչ կը տայ ապագան, այդ էլ կը տեսնենք:

Մ. Աղեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Թիֆլիս գալը յետաձգվել է: Ի նկատի ունենալով, որ Փոխարքան այս օրերս առողջութիւնը կազդուրելու համար գնալու է Կօբուլէտ, Կաթողիկոսը, երևի, կը գայ Թիֆլիս Փոխարքայի վերադարձից յետոյ:

✦ Մեզ խնդրում են տպել, որ հանգուցեալ տ. Օլգա Յարութիւնեան Աւետեանի որդիքը նուիրեցին յօգուտ Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութեան 30 ր. իրանց մօր դագաղի վրա պսակ դնելու փոխարէն, որի համար վարչութիւնը յայտնում է իր սրտագին շնորհակալութիւնը:

✦ Մոսկվայում նախաձեռնված «Գարուն» գրական-գեղարուեստական ալմանախն արդէն տպագրվում է և Զատկին լոյս կը տեսնի: Այդտեղ տեղ կը գտնեն ռուսահայերից բոլոր աչքի ընկնող գրողները, մի շարք թիւրքահայեր ու երիտասարդ,

*) Այս կէտերը ամենակարևորներն են, որ ես քաղել եմ օրինագծի ընդհանուր կանոններից, այնտեղ կան կէտեր երկաթուղիների, պօստի, զինուորագրութեան եւ այլ հարցերի մասին, որոնց կը հանդիպենք յետոյ, երբ Դուման կը սկսի կէտ առ կէտ քննել: Մ. Ա.

տաք թէյ խմել: Բացակայում էին Նեա Մանկովիչը և Ֆրէնկը: Եւ բոլորն էլ վախենում էին, որ երիտասարդ օտարուհին կը մրսի, ու հետևանքը կարող է շատ վատ լինել: Ֆրէնկն այդպիսի եղանակին արդեօք ո՞ւր կարող էր տարած լինել նրան. այս հարցը մանաւանդ չափազանց հետաքրքրում էր հասակաւոր լէդիին, որովհետև նա Ֆրէնկին դտնում էր մի իտալական զոյգ իր աղջկայ համար... Իսկ Պիտերը յուզված էր ու աշխատում էր փոխել խօսակցութեան նիւթը:

Նրանք վերադարձան հէնց ճաշի ժամանակ:

— Սիրելի Ֆրէնկ,—հարցրեց լէդի Մէրին,—ո՞ւր էիք տարել օրիորդ Մանկովիչին այսպիսի մի սարսափելի եղանակի:

— Ձեր այդ հարցին, Մէրի, այժմ պատասխանել չեմ կարող. օրիորդ Մանկովիչը գործ ունէր... Նա մէկին պէտք է տեսնէր:

Լէդի Մէրին յաղթված էր... իրան չը պատասխանեցին...

«Եւ դու, Ֆրէնկ»,—ասաց նա ինքն իրան վշտացած...

III

Երեկոյեան օրը լէդի Մէրին կանգնած էր դահլիճի մուտքի մօտ և հանդիպում էր հիւրերին սիրալիր ժպիտը դէմքին, սեղմելով նրանց ձեռքերը... Բայց ամենահետաքրքրականը Նեա Մանկովիչն էր: Չը նայած որ նա հագել էր սև շորեր ու մինչև անգամ չէր պարում... բայց էլի հետաքրքրական էր, աւելի քան հետաքրքրական:

Փոքրիկ Ջէննին թոյլտւութիւն խնդրեց օրիորդ Մանկովիչից՝ ներկայ գտնվելու, երբ սա պարահանդէսի համար հագնվում էր: Եւ փոքրիկը շատ տխրեց ու հարցրեց.

— Օրիորդ Նեա, միթէ դուք սգաւոր էք... Ապա ինչո՞ւ էք միշտ սև հագնված:

— Այո, սիրելիս, ես սգաւոր եմ և պէտք է սև հագնեմ, մինչև որ արևը կը ծագէ ինձ համար... Այն ժամանակ կը հագնեմ սպիտակ հագուստ, սպիտակ, ճերմակ... Եւ այն ժամանակ դու արդէն մեծ աղջիկ եղած կը լինես...

Ու օրիորդ Մանկովիչը խոնարհվեց փոքրիկ Ջէննիին համբուրելու: Իսկ փոքրիկ Ջէննին հրճուանքով նայում էր օրիորդին: Այդ ժամանակ օրիորդ Մանկովիչին բերին հէնց նոր ստացված հեռագիրը: Նա կարդաց հեռագիրը, և նրա դէմքի վրա պարզօրէն երևաց նրա ներքին աշխարհի փոթորիկը: Նա մտաւ պարահանդէսի դահլիճը, և շրջապատողները լաւ նկատեցին նրա ներքին յուզմունքը: Ուրախ երգը, պարը, խինդն ու քրքիջը, երգեհոնի ելևէջները նրան չէին զբաղեցնում: Ոչ օրիորդ Մանկովիչը և ոչ լօրդ Ամբրօզը չէին պարում. նրանք գնացին ձմերային պարտէզն ու մի ստուերախիտ անկիւնում նստեցին: Նրանք դեռ նոր էին պարահանդէսի դահլիճից դուրս եկել, երբ լէդի Մէրին և Ֆրէնկը նրանց հանդիպեցին:

— Նայեցէք, Ֆրէնկ,—ասաց լէդի Ամբրօզը,—ձեր բազկաթոռի մօտ ընկած է մի կտոր թուղթ. վերցրէք, խնդրեմ. ես սիրում եմ, որ ամեն բան իր տեղը լինի:

Ֆրէնկը վերցրեց թուղթը և ձգեց լէդի Մէրիի ծնկներին, որը յանկարծ բացագանչեց.

— Նայեցէք, Ֆրէնկ, սա չէ՞կ է հազար ստէրլինգի, Նեա Մանկովիչի անունով՝ լօրդ Ամբրօզից... Դա անտանելի է...

Ֆրէնկը բորբոքվեց:

— Ասացէք, Ֆրէնկ, արդեօք ես իրաւունք չունե՞մ. ասացէք, ի սէր Աստուծոյ, ես իրաւունք չունե՞մ այժմ խօսելու... Օ՜, բայց սպասեցէք, այս րօպէիս ես հէնց իրան կը կանչեմ այստեղ, և թող ինքը, հէնց ինքը բացատրէ...

Երբ լէդի Մէրին կանգնած դահլիճում, չէկը ձեռքին, կւում էր ինքն իրան հետ, լօրդ Ամբրօզը և օրիորդ Մանկովիչը մտան դահլիճ: Ֆրէնկը անդադար նայում էր օրիորդին, նրա համակրելի, գեղեցիկ դէմքին, որի վրա վիշտը ժամանակից առաջ իր դրոշմն էր դրել:

— Դուք, օրիորդ, այստեղ մի բան էք մոռացել,—դարձաւ օրիորդին Ֆրէնկը՝ սառնօրէն:

Առանց նշոյլ անգամ ցոյց տալու այլայլման, օրիորդ Մանկովիչը վերցրեց Ֆրէնկի ձեռքից չէկը:

— Ես այնպէս յուզված եմ այսօր, որ մինչև անգամ չէք կարող երևակայել, թէ ինչպէս այժմ ես զբաղված եմ և պէտք է մտածեմ, որչափ մտածեմ... Պէտք է պատրաստութիւն տեսնեմ... Դուք, լէդի Մէրի, դուք ազնիւ, խելօք, բարի կին էք. դուք ինձ կը հասկանաք: Այս չէկը, որ այժմ իմ ձեռքին է, դա ձեր մեծահոգի ամուսնու նուէրն է, որը տուել է մեր ֆօնդին, իմ ժողովրդի կեանքի բարօրութեան սուրբ գործին նուիրված գործի համար... Այո, իմ փոքրիկ, անբաղդ ժողովրդի գործի համար, որը հեծում է թիւրքական լծի տակ... Ես վաղը վերադառնալու եմ հայրենիք... Ամեն բան պատրաստ է, միայն փողն էր պակաս, և ահա ձեր մեծահոգի ամուսինը այդ փողը տուեց, ձեր ազնիւ անգլիացիները մեզ առատօրէն օգնեցին: Նրանցից մի քանիսը մինչև անգամ խոստացան գալ և կանգնել մերայինների շարքում, երբ նրանք իրանց կուրծքերը դէմ կը տան թշնամուն՝ հայրենիքի փրկութեան համար... Այնպէս չէ՞, միստէր Չէստէր... Դուք կը գաք, երբ տերևները կը սկսեն ծաղկել նորից, երբ դաշտ և անտառ նորից կը խայտան... Եւ կը ծաղկէ իմ հայրենիքը...

Լէդի Մէրին այդ ժամանակ մեկնեց իր ձեռքը օրիորդ Մանկովիչին և, յուզվելով, ասաց.

— Ի սրտէ կը ցանկամ ձեզ, օրիորդ, բարի ճանապարհ և աջողութիւն: Թող Աստուած օրհնէ ձեզ և ձեր բարի գործը...

Օրիորդ Մանկովիչը համբուրեց նրա ձեռքը:

— Որքա՜ն ինձ լաւ էի զգում ձեր շըրջաններում, ինչպէս ես հանգստացայ. բայց բաւական է. այնտեղ՝ իմ հայրենիքում արիւն է և արտասուք, հառաչանք է ու կըսկիծ... Հեռագիրը, որ ես ստացայ այսօր, Բորիս Սարաֆովիցն էր, իսկ այն պարոնը, որին ես գնացի հանդիպելու, մակեդոնական կոմիտէի անդամն էր: Դէ, մնաք բարեաւ, և թող Աստուած օրհնէ ձեզ:

Դռան մօտ օրիորդ Մանկովիչը մեկնեց իր ձեռքը Ֆրէնկին ու ասաց.

— Եւ այդպէս, երբ տերևները նորից կը ծաղկեն:

Ֆրէնկը պատասխանեց դրականապէս:

«Այդ բոլորը,—ասում էր ինքն իրան լէդի Մէրին,—միայն ցնորք է, ցնորք, բայց սրբազան ցնորք... Եւ Ֆրէնկը մեզանից պէտք է բաժանվի... Նա ևս կը գնայ: Այդ աղջիկը իր օտարոտի աչքերով, իր սև հագուստով, իր համարձակ ցնորքներով միանգամայն կործեց մեր հանգստութիւնը... Եւ այս մեր պերճ, փարթամ ու անդորր, ճոխ կեանքի բոլոր հրապոյրները միանգամայն իմ աչքում կորցրին իրանց փայլը, թովչութիւնն և գրաւչութիւնը: Այնտեղ պէտք է կռւեն, արիւն թափեն, նահատակվեն, իրանց երիտասարդ կուրծքերը դէմ տան թշնամու արիւնռուշտ գնդակին և մահվան վերջին հառաչանքն արձակելով խօսկ՝ մտածեն իրանց եղբօր, հայրենիքի բարօրութեան, օտարի լծից ազատվելու մասին: Իսկ մենք այստեղ, հայրերից ժառանգած պերճ պալատներում, փարթամ կեանքի ինքնուրոյն կեանքի վայելչութեան պտուղներն ենք քաղում...»:

Պետերբուրգ Լեոն Գրիգորեանց

սկսնակ գրողներ։ Ծաւալը կը լինի բաւականին ստուար։ Բովանդակութիւնը շուտով կը յայտարարուի։

◆ Շաբաթ, մարտի 27-ին, Թիֆլիսի Հասարակական կլուբում (բօրսայի դահլիճում) Ի. Ս. Բայէվը կը կարդայ մի ռէֆերատ հետեւեալ թեմայով «Իբսէնը և Տոլստոյը որպէս բարոյագէտներ»։ Ռէֆերատից յետոյ տեղի կունենան զրոյցներ և կլուբի անդամների ընդհանուր ժողով։

◆ Ճանապարհվել է և այս օրերս Թիֆլիս կը հասնէ քաղաքագլուխ իշխ. Վ. Ն. Չէրքէզովը։

◆ Գէորգ Բարեկենդանեանի մահվան առիթով, հանգուցեալի դագաղի վրա պսակ դնելու փոխարէն, Ռօշիկ և Ստեփան Դաւթեանները մեզ յանձնեցին 10 ր., յօգուտ Ադանայի կոտորածներից փախածների։

◆ Էջմիածնի վանքը հին հայկական ոճով վերականգնելու համար հանգուցեալ Մկրտիչ I կաթողիկոսի մահվան և այժմեան Կաթողիկոս Իզմիրլեանի ընտրութեան ժամանակաշրջանում կաթողիկոսական տեղապահը հաստատեց մի մասնաժողով՝ բաղկացած նկարիչներ Օ. Շմէրլինգից, Գ. Գրինէվսկիից, Լ. Լօնգօյից, Ա. Շամշինեանից, Գ. Բաշինջաղեանից, Բ. Ֆօգէլից, Մ. Տօիձէից, Ե. Թադէոսեանից, Ա. Յար. Ֆէթվաճեանից, Ն. Սկլիֆասօվսկիից և Բ. Լօպատինսկիից, և ինժ.-արխիտեկտօրներ՝ Լ. Բիլֆէլդից, Ա. Բարանովից, Ա. Ռօտինեանից, Ա. Ռօզօյսկիից, Գ. Զուրաբեանից, Գ. Սարգսեանից, Ք. Տէր-Սարգսեանից և Ն. Մաղաթեանից։ Վերաշինութեան աշխատանքների համար կայ Ալ. Մանթաշեանի նուիրած 40,000 րուբլին։ Մասնաժողովի նախագահ ընտրված է Օ. Շմէրլինգ, իսկ քարտուղար՝ Գ. Գրինէվսկի։ Ինժեներ Մաղաթեանը կազմել է վանքի շինութեան դիրքի մանրամասն նախագիծը, որ նստեց 1000 րուբլի, իսկ շուտով կը յայտարարվի մրցում շինութեան նախագիծը կազմելու, և լաւագոյն նախագծի համար նշանակված է 1000 րուբլի պարգև։ Անկախ դրանից՝ մասնաժողովը յանձնել է վանքի կառուցման նախագծեր կազմել առանձին-առանձին՝ Ա. Ռօզօյսկիին, Ք. Տէր-Սարգսեանին և Թորամանեանին։ («К.»)

◆ Մարտի 23-ից Կովկասի Փոխարքայի Սպիտակ դահլիճում սկսվեցին զինուորական խաղեր ներկայութեամբ Փոխարքայի զինուորական մասի օգնական գեներալ Շատիլովի, կովկասեան զինուորական շրջանի շտաբի կառավարիչ գ.-լ. Բէրխմանի, երկու զօրաբանակների հրամանատարների և այլն։

◆ «Баку» լրագրի Թիֆլիսի թղթակիցը հեռագրում է, որ Գուրիայի Մատայի գիւղում գտնվել են 52 պատրաստ ռումբեր։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը հաստատեց դումայի որոշումը Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան բժշկական մասը սանիտարականից զատելու մասին։ Այդ առիթով քաղաքային սանիտարական-բժշկական խորհուրդը ընտրեց մի մասնաժողով՝ սանիտարական բժիշկների պարտականութիւնները որոշելու համար։ Միևնոյն մասնաժողովը զբաղվելու է նաև այն հրահանգների մշակմամբ, որով առաջնորդվելու են թաղական բժիշկները։

◆ Մարտի 30-ին Արտիստական Ընկերութեան շինութեան մէջ ուղղափառ հոգևորականութեան աղքատ որբերի և այրիների օգտին տեղի կունենայ հոգևոր համերգ, որին կը մասնակցեն Փոխարքայի պահակախմբի երգեցիկ խումբը, էկզարխութեան և Ալէքսանդրո-Նեվսկի տաճարի խմբերը։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետի դիւանատունը շարունակ խնդիրներ է ստանում գաւառներից այն մասին, որ այնտեղ ուղարկվեն խուզարկու շները չարագործներին, աւազակներին և մարդասպաններին գտնելու համար։

◆ Երեքշաբթի, մարտի 23-ին, Թիֆլիսի Ժողովարանի դահլիճում Մակար Զմշկեանը երկրորդ անգամ կարդաց իր դասախօսութիւնը «գիսաւորների» մասին, որը աջող անցաւ։ Դասախօսը մէջ ընդ մէջ՝ մոգական լապտերի օգնութեամբ՝ ցոյց տուեց գիսաւորների մի քանի տեսակներ։ Դասախօսութիւնը գրաւել էր բաւական թւով հասարակութիւն։

◆ Վերջին օրերս, ի միջի այլոց և երէկ, ամսիս 24-ին, ինչ-որ ռուս մարդիկ Թիֆլիսի փողոցներում սկսել են վաճառել ինչ որ թերթիկներ՝ «Война» և «Комета» վերնագրով, որոնց բովանդակութիւնը միանգամայն հեռու լինելով յիշատակված տերմինների բացատրութիւնից, դեռ ևս ընթերցողների վրա թողնում է վատ տպաւորութիւն՝ շնորհիւ իր «սև-հարիւրեակային» բովանդակութեան։ Սակայն հասարակութիւնը խաբվելով, գուցէ շատերը իրանց վերջին գրոշներն են տալիս նրա «սէնսացիոն» բովանդակութեան հետ ծանօթանալու համար։

◆ Պրոֆեսոր Արտէմիեվը Կիէվից ուղարկեց այն ծրագիրը, որի համաձայն պէտք է կազմվի Թիֆլիսի էլեքտրական կայարանի կառուցման նախագիծը։

◆ Քաղաքային թաղական-դումայական բժիշկներից միայն տ. Ֆօմինա-Օսիպօվան համաձայնեց լինել քաղաքային սանիտարական բժիշկ, իսկ մնացած բժիշկները զբաղվում են բժշկական գործունէութեամբ։

◆ Թիֆլիսի մի քանի գործարանատէրեր, ի թիւս որոց ծխախոտի գործարանատէր Էնֆիանջեանցը և էլեքտրաքարշի վերատեսուչ Բատայլը, դիմել են քաղաքային վարչութեան խնդրելով թոյլ տալ իրանց հիւանդ բանուորներին տեղաւորել Արամեանի անուան հիւանդանոցում՝ վճարելով տարեկան ամեն մինի համար 300 րուբլի։ Վարչութիւնը մերժել է նրանց խնդիրը, նկատի առնելով որ ամեն մի մահճակալը քաղաքին նստում է տարեկան մօտ 750 րուբլի և որ գործարանատէրերը օրէնքով պարտական են իրանց հաշւով բժշկել իրանց հիւանդ բանուորներին։ Այդ պատճառով ֆաբրիկանտներին և գործարանատէրերին քաղաքային վարչութիւնը առաջարկում է իրանց ծառայողների համար իրանց հաշւին հիմնել մի հիւանդանոց, որի համար քաղաքը կարող է ձրիաբար տալ հողաբաժին և յանձն առնել կառավարելու այդ հիւանդանոցը։

◆ Ինչպէս յայտնի է, մեր դպրոցներից շատերի մէջ քննութիւններ չեն կատարվում, նոյնիսկ աւարտական։ Այդ առիթով մեզ հաղորդում են, որ Յովնանեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը հարց է յարուցել քննութիւններ կատարելու համար, և նախքան վերջնականապէս այդ այդ հարցը լուծելը, որոշել է յանձնել դպրոցի մանկավարժական ժողովին տալ իր եզրակացութիւնը։

◆ Սուրամցիները, յատուկ պատգամաւորութեամբ, Թիֆլիսի նահանգապետից խնդրում են Գօրու գաւառը բաժանել երկու գաւառի։

◆ Պատւի դատարանը 14 հարցական կէտեր է մշակել «մամուլի սինդիկատի» համար։ Այսօր դատարանը հրապարակով այդ հարցերը ուղղել է ամբաստանվող ժուռնալիստներ Լ. Կիպիանիին և Վլ. Նազուրսկիին։

◆ Գլխաւոր շտաբը հեռագրով հարց է տուել կովկասեան զինուորական շրջանի շտաբին՝ թէ ինչու մինչև օրս չեն վճարված Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը գանձման զօրամասերի բնակարանների վարձերը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ջութակահար Դ. Դաւթեանը, Տրապիզոնում, հասարակութեան խնդրանօք տեղական հայկական կլուբում տուել է իր երրորդ համերգը, մասնակցութեամբ դաշնակահար Մ. Սամուէլեանի։ Համերգը անցել է աջող։

Առանձնապէս հասարակութիւնը հաւանել է Դաւթեանի ջութակի վրա նուագած հայկական եղանակներից «Կռունկը», «Շահնազը» և «Հայու հոգին», իսկ Սամուէլեանի դաշնամուրի վրա նուագածներից՝ «Մեր հայրենիքը», «Արևք հայկազունքը» և այլն։

Ծրագրից դուրս արտիստները bis-երին նուագել են մի քանի այլ եղանակներ։ Տրապիզոնից արտիստները կերթան Սամսոն մի համերգ տալու, իսկ այնտեղից կանցնեն Կ. Պօլիս, ուր մտադիր են մի քանի համերգներ տալու։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բագու, 18 մարտի

«Մշակի» 57-դ համարում կարդալով Գիւղացու նամակը մեր ընկերութեան ընդհ. ժողովի անցեալ տարվայ հաշւի և գլխաւորապէս Շուշի-Եւլախ երկաթուղու կառուցման գործի մասին, չիմացանք թէ յօդուածագիրն ինչ նպատակ է ունեցել այդ նամակը գրելու։ Եթէ նրա նպատակն է, որ դրանով ստուեր ձգած լինի կամ խանգարած երկաթուղու ձեռնարկութիւնը և ժողովրդին այդ առիթով ակցիաներ բաժանելը, որ կարծում ենք յօդուածի նպատակը պէտք է լինի՝ կարող ենք հաւատացնել պարոնին, որ սկզբում մեր գործն ակց. ընկերութեան վերածելիս՝ մեր կանոնադրութեան գլխաւոր նպատակներից մէկը երկաթուղու կառուցման ցանկութիւնն է եղել, և մենք այն համոզմանն ենք եղել, որ այդ գործը կարող է գլուխ գալ միայն դրամական մի խոշոր օժանդակութեան ձեռներէցութեամբ և ոչ ժողովրդին ակցիաներ բաց թողնելով։ Այդ ուղղութեամբ էլ մենք գործում էինք մինչև վերջերս, մինչև ճանապարհի հետազօտութեան աւարտումը և մեր բանակցութիւնները եւրօպական կապիտալիստների հետ կնքելու վրա էինք, որպէսզի նրանց աջակցութեամբ կառուցանենք ճանապարհը, յանկարծ սկսվեց մի տենդոտ, մի վատ ցանկութիւն ժողովրդի մէջ, որը անցաւ և մամուլին, թէ ինչու պէտք է թոյլ տանք, որ եւրօպացին գայ և մեր գործի տէրը դառնայ, քանի որ մենք կարող ենք մեր սեփական ուժով տանել այն։

Դիմումները, խնդրանքներն ու աղերսանքները, որոնք գլխաւորապէս հայրենասիրական կամ ժողովրդասիրական բնոյթ էին կրում, մէկ երկու չէին, այլ հարիւրաւոր, որոնց չը կամեցանք անտես անել և այդ պատճառով առ ժամանակ թողեցինք դադարման մէջ մեր նախկին բանակցութիւնները և ուզեցինք մեր հայրենակիցների ձայնը լսել։

Եթէ այսօր, քանի որ սկիզբն է գործի, այդ տեսակ չարամիտ լուրերը գալու են պղտորելու ժողովրդի միտքը, մենք բնաւ նպատակ չունենք ոչ նրանց քննադատութիւններին բացատրութիւններ տալով զբաղվելու և ոչ իսկ ժողովրդի կօպէկներին աչք ունենալու, և առաջ կը տանենք մեր գործը այն ուղղութեամբ, ինչ որ սկզբում էինք ծրագրել։

Իսկ այժմ, քանի որ Գիւղացու նամակը կարող է թիւրիմացութիւնների մէջ ձգել ընթերցողին, մենք աւելորդ չենք համարում սրանով նրա ենթադրութիւնները ջրելու։

Առաջին հարցը, այն՝ որ իբր ամեն մի ակց. ընկերութեան հիմնադիր իր ապրանքը գնահատելիս 40—50% վերադիր է անում, համարելով անհիմն ենթադրութիւն, կասենք, որ գործը ակց. ընկերութեան վերածողը բնաւ այդպիսի վերադիրներ չէ աչքի առաջ ունենում, այլ գործի ընդարձակման և զարգացման նպատակը, այնպէս որ ակցիաները շատ անգամ, ինչպէս բազմաթիւ օրինակներ ցոյց են տալիս, մէկին 5–10 աւելանում են գործի աջողութեան դէպքում, իսկ անաջողութիւնը գուշակողները, կարծում ենք, ոչ մի դէպքում չեն ցանկանայ իրանց կարողութիւնը ռիսկի ենթարկել։

Երկրորդ հարցը, թէ ընկերութիւնն իր ցոյց տուած 100,000 ր. օգուտը պիտի վերածէր դրամագլխային գեղչի և ոչ թէ բաժանէր բաժնետէրերին ու դրամագլխին յատկացնէր $\frac{3}{4}\%$ գեղչ, կասենք, որ դրանով դրամագլուխը չէ վտանգվում և ընդհանուր ժողովի իրաւունքը լինելով՝ երբ բաժանել դիվիդենտը, երբ գեղչել դրամագլուխը՝ այս տարի այդպէս ցանկացաւ։

Երրորդ. Изысканіе Евлахъ Шушинской желѣзной дороги անուան տակ ցոյց տուած 27,353 ր. 18 կօպէկը մի պատկառելի գումար է համարում պարոնը, մինչդեռ պիտի իմանար, որ լոկ մի «изысканіе»-ն հարկաւ այդքան ծախք չէր ունենայ, և այդ անուան տակ պէտք էր հասկանալ երկաթուղու վերաբերեալ սկզբնական ծախքերը, որոնց չէր կարելի մի առ մի գրել отчетъ-ում։

Չորրորդ. երկաթուղին Եւլախից Շուշի ոչ թէ 90 վերստ է, այլ 97 վերստ։ Գիւղացին եթէ ծանօթ լինէր ինժեների կազմած նախահաշւի հետ՝ այդպիսի անհեթեթութեան մէջ չէր ընկնի և չէր զարմանայ, որ այդ տարածութիւնը 3.700,000 րուբլի ծախք է բռնում։ Այդ հսկայ երևացած գումարի 1.200,000 րուբլին միայն Շուշի կայարանից ներքև 11 վերստ տեղն է բռնում — մի ժայռոտ, քարքարոտ, բազմաթիւ ձորեր ու սարեր, բլուրներ ու բլրակներ ունեցող տեղ, ուր վերստին 110,000 րուբլուց աւելի ծախք է բռնում։ Երանի բնութիւնն այնպէս անդունդներ չը բանար մեր առաջ, այն ժամանակ մենք կունենայինք իւրաքանչիւր վերստին 21—22,000 րուբլի ծախք և ամբողջ ճանապարհը մեզ վրա կը նստէր $2\frac{1}{2}$ միլիոնից ոչ աւելի, այն էլ այնպիսի հանգամանքներում, երբ Ասկերան կիրճի տունէլը կայ մէջ տեղ և երկու հսկայական գետերի՝ Թարթառի ու Խաչէնագետի հարիւր սաժէնանոց կամուրջները, այլ և 50-ի չափ առուներ։

Սարուխանովօ-Կուրինսկի ակց. ընկերութեան գրասենեակի կառավարիչ՝
Հ. Տէր-Առաքելեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՍՕՑԻԱԼ-ԴԵՄՕԿՐԱՏԻԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Լօնդօնի Վէստհէմ արուարձանում կայացաւ անգլիական այն «ուղղափառ» սօցիալ-դեմօկրատների համաժողովը, որոնք միացած կազմում են սօցիալ-դեմօկրատիկական կուսակցութիւն։

Կուսակցութիւնը խիստ փոքրաթիւ է. անգլիական բանուորական շարժումը ձուլվել է տրէդ-իւնիօնական կազմակերպութիւնների և միացած պարլամենտական բանուորական կազմակերպութիւնների մէջ։ Օրթօդօքս սօցիալիստները շատ թշնամաբար են վերաբերվում այդ կազմակերպութիւններին։ Չը նայելով իր փոքրաթիւ լինելուն սօցիալ-դեմօկրատիկական կուսակցութիւնը ընտրութիւններին ասպարէզ է բերում անյուսալի թեկնածուների, որոնք կատարելապէս կենտրօնացնում են իրանց վրա ձայների չնչին թիւ։ Այդպիսի թեկնածութիւնները, կրկնաքուէարկութիւնների բացակայութեան պատճառով, աւելորդ շանս էին տալիս միայն պահպանողականներին և փչացնում էին ազատամիտներին և մինչև անգամ բանուորական կուսակցութեան։ Թէպէտ բանուորական կուսակցութեանը պատկանում է սօցիալիզմի ամենաաչքի ընկնող կողմնակիցների մեծամասնութիւնը Անգլիայում, այնուամենայնիւ սօցիալ-դեմօկրատական խումբը մեղադրում է նրան բանուորական դասին դաւաճանելու մէջ։ Սակայն օրթօդօքս սօցիալ-դեմօկրատների անաջողութիւնը վերջին ընտրութիւնների ժամանակ, երբ ընկաւ նրանց միակ պատգամաւորը Գրէյսօնը անցեալ պարլամենտում և չանցաւ նրանց ոչ մի ուրիշ թեկնածուն, ակներև որոշ ազդեցութիւն ունեցաւ անհաշտների վրա։ Ճիշդ է, նախագահ Հայնդմէնը իր ծրագրային ճառի մէջ սաստիկ յարձակվեց կուսակցութեան վրա նրա համար, որ նա համաձայնութիւններ է կայացնում ազատամիտների հետ, սակայն այդ ճառից յետոյ անմիջապէս առաջարկվեց մի որոշում, որով պահանջվում է բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել բոլոր գոյնի սօցիալիստների և մասնաւորապէս բանուորների պրօֆէսիօնալ կազմակերպութիւնների հետ։ Եւ այդ որոշումն ընդունվեց 108 ձայնի մեծամասնութեամբ 43-ի դէմ։ Պէտք է ասել, որ պատուիրակները իրանց նիստերը ունէին քաղաքային դահլիճում և քաղաքագլուխը դիմաւորելով նրանց՝ ասաց, որ թէպէտ և համակարծիք չէ նրանց քաղաքական հայեացքներին, սակայն ողջունում է նրանց որպէս քաղաքացիների, որոնք ազատ են հետևել իրանց համոզմունքներին, և ցանկանում է աջողութիւն նրանց համաժողովին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

23 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հողային բարեկարգութեան գլխաւոր վարչութեան տեղեկութիւնների համաձայն՝ Եւրօպական Ռուսաստանում մինչև 1910 թւի յունվարի 1-ը կային 309,559 առանձին տնտեսութիւններ, որոնցից 208,741-ը կազմվել են 1909 թւին։

Պետական պաշտպանութեան մասնաժողովը որոշեց ընդունել այն օրինագիծը, որի համաձայն 1910 թ. նորակոչ զինուորացուների թիւը աւելանում է 456,535 մարդով և 100 մարդով օսերից։

ՄԻՆՍԿ։ Նահանգական դատարանը 100 րուբլի տուգանքի ենթարկեց և որոշեց 3 ամսով քահանայութիւն անելուց զրկել Սկօկօվսկիին ուղղափառ երեխայի կաթոլիկական ծէսով մկրտելու համար։

ԿԻԵՎ։ Պետական բանկի գրասենեակում պաշտօնեայ Չերնեախօսկիի վատնած գումարը կազմում է 50,000 րուբլի։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր { 5—7 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող., № 36. Տելեֆօն № 388 (օ. մ.) 1216. 100—93

ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Բժիշկների որոշմամբ կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, լուացումներ (спринцов.), վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն (втираніе) և այլն։ Էլեկտրականութիւն բէվմատիզմի, պարալիչի, սեռական անկարողութեան և թուլութեան դէմ։ Մասսաժ էլեքտրական գործիքով և ձեռքով. մասնաւոր և ընդհանուր մասսաժ։ Բժշկական մարմնամարզութիւն, ծաղկահատութիւն։ Օտարերկրեայ հիւանդներին ցոյց է տալիս մասնագէտ հմուտ բժիշկներ։ Խորհուրդը 50 կոպ.։ Ընդունելութիւն՝ կանանց—3—$3\frac{1}{2}$ ժ., տղամարդանց—$3\frac{1}{2}$-$4\frac{1}{2}$ ժ.։ Семеновская ул., № 9.

ԲԺԻՇԿ
Խ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ԷՅՆԱԹԵԱՆ
Սանագէտ սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Հիւանդների ընդունելութիւնը՝ առաւօտ. ժամը 9-ից մինչև 10-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը։
Կոճնիեվսկայա փ., № 6, «Վէտցէլ» հիւրանոցի մօտ։ (ե. հ. շ.) 955. 100—73

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՐԱԾ Է
մի մուրհակ 70 ռուբ.
Գրիգոր Մարգարեանի անունով։ Գտնողներին խնդրվում է բերել ու յանձնել «Մշակի» գրասենեակին՝ հասցնելու ըստ պատկանելոյն։
(հ. կ.) 342. 2—1

Տպագրվում է եւ շուտով լոյս կը տեսնի
ՏՂԱՄԱՐԴԻ
ՏՐԻՊԵՐԸ (ՍՈՒՍՈՒՆԱԿ)
ԵՒ ՆՐԱ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ
Պատկերազարդ։ Կազմեց մէդից.-ֆէլդշ. ԵՍԱՅԵԱՆ։ Գինը 20 կ.։ Պարունակում է մանրամասն խորհուրդներ, դեղեր և նկարներ։ Փոստով գնողներն ու գրավաճառները նախօրօք թող պատուիրեն «Գուտտենբերգ» գրախանութին, Թիֆլիս։ Բանակի և գեղջի մասին նամակով։
(ե. հ. կ.) 334. 3—2

Հրատարակ. եղիլ Գ. Գալստեանի, № 45.
ԲԱՒՐՈՒՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ
— ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ —
Պատմական վէպ, 2 հատոր։
ԳԻՆՆ Է ՓՈՍՏԻ ԾԱԽՍՈՎ 1 Ր. 20 Կ.։
Դիմել՝ Тифлисъ, Княж. магазинъ „Гуттенбергъ". Г. И. Галустяну.
(ե. հ. 336. 2—2

Հրատարակ. եղիլ Գ. Գալստեանի, № 47.
ՎԻԼԻԱՄ ՀԱՄՄՕՆԴ
Բժշկականութեան դոկտոր, հոգեկան հիւանդութիւնների եւ նեարդաբանութեան պրոֆէսոր Նիւ-Եօրքում։
— ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԵՂՔԵՐ —
ՍԵՌԱԿԱՆ ԱՆԶՕՐՈՒԹԻՒՆ
Տղամարդկանց և կանանց
(նկարներով)
Թարգմ. Ա. Արայեան։ Գինն է փոստի ծախքով 1 ր. 25 կ.։ Կարելի է ուղարկել նաև փոստային մարկաներ։ Դիմել՝ Тифлисъ, Книжн. магазинъ „Гуттенбергъ". Г. И. Галустяну. (ե. հ.) 335 2—2

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱԳԵՆՏ
Տեղական եւ օտար քաղաքների լրագիրների ու ամսագիրների համար։
Մ. Ա. ԳԱԺՕՆԻԱ
Ընդունվում են ձեռնտու պայմաններով ամեն տեսակ յայտարարութիւններ՝ ինչպէս տեղական, նոյնպէս եւ օտար քաղաքների լրագիրների ու ամսագիրների համար։ Իմ ծառայութիւնից օգտվել ցանկացողներին խնդրում եմ դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Великокняжеская, № 40.
Տելեֆօն № 215.
(ե.հ.շ) 339. 15—2

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՆ 1910 Թ. տեղի կունենայ III աղնւականական նեբքին փոխառ. խաղատոմսերի վիճակահանութիւն։
Տարած գլխաւոր գումարը 200,000 րուբլի
Ուղարկելով մեր Բանկային Գրասենեակը 2 ռուբ., իւրաքանչիւրը կարող է մասնակցել Պետական 3-րդ փոխառ. խաղատոմսերի $\frac{1}{50}$ մասին, որոնք խաղացվելու են մայիսի 1-ին 1910 թ. Պետերբուրգի Պետական Բանկում։ Ծախսելով այդպիսի մի չնչին գումար, իւրաքանչիւրն իր որդու, աղջկայ, եղբօրորդու և ազգականի բաղդին կարող է տանել 4000 րուբլի։ Հետևաբար՝ հարկաւոր է իւրաքանչիւրին վաղօրօք օգտվել այդ դէպքից եւ անյապաղ գրվել իբրեւ մասնակցող։ Ստանալով ձեր գրած գումարը՝ իսկոյն կուղարկվի ձեզ պատշաճ վկայագիր, ուր նշանակված կը լինեն տոմսի համարն ու սէրիան։ Խաղացված տոմսերի ցուցակը կը հրատարակվի թէ «Մշակի» և թէ մայրաքաղաքների ու գաւառական բոլոր լրագիրներում։ Պատուէրներն ու փող ուղարկէք՝ Въ Банкирскую Контору Г. ТЕШНЕРЪ и Ко. ВАРШАВА. Маршалковская 152.—Վճարը $\frac{1}{25}$ բաժնի համար 4 ր., $\frac{1}{20}$-ի համար—5 ր., իսկ $\frac{1}{10}$-ի համար—10 ռուբ.։
(25, 30, 6, 10, 17, 23) (В. 23317) 325. 6—1

Յայտնում եմ ի տեղեկութիւն յարգելի գնողների, որ
„ԴԱՒԻԹ ԽՍԱԵՎԻՉ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ"
ՖԻՐՄԱՅԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎԻ ԻՐ ԿԱՐԳՈՎ։
Օտար քաղաքացիների բոլոր պատուէրները կը կատարվեն, ինչպէս և հանգուցեալ Դաւիթ Իսաեվիչի ժամանակ, ճիշդ և կանոնաւոր։ Բոլոր լուրերը ֆիրմայի լիկվիդացիայի վերաբերմամբ ոչ մի հիմք չունեն և տարածվում են չարամիտ մարդկանց միջոցով՝ գործին վնասելու նպատակով։
Այրի Աննա Իվանօվնա Առաքելեան
(ե. հ.) 338. 2—2

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ! ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ! ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ!

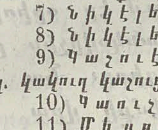
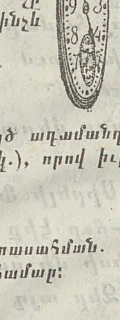

կսէ իւրաքանչիւրը, ով բերել կը տայ ստորև յիշված զարնիտուրը՝ բաղկացած 18 առարկ., օգտակար եւ հաս-հաս առարկաներից— մինչև օրս չեղած գնով—
ՄԻԱՅՆ 4 ր. 85 կ. (փոխ. 15 ր.)
1) Տղամ. գրպ. դեղ. բաղ ժամաց. անգլ. իսկական սև պողպատից, ամուր շինուածք, անկէր (ոչ ցիլինդր), ընթացքը քարերով, չը սեղմվող զսպանակով, փոշուց գերծ պահող ապակիով, ձայնաւոր և մինչև րօպէները ստուգված ընթացքով։
2) Էլեգանտ շղթայ իսկակ. նիկէլից, երկար կամ կարճ։
3) Բրէլօկ նոյն մետաղից։
4) Ժամաց. գողացվելուց պահպանող իր։
5) Իսկական ոսկուց՝ 56 յարգի՝ մատանի (տես նկարը) արհեստ. կեղծ ադամանդով։
6) Ամերիկ. պատենտ. անվնաս ածելի «Ջօլինգէն» (տես նկ.), որով իւրաքանչիւրը, նոյնիսկ մթութեան ժամանակ, կարող է ինքն իրան սափրել։
7) Նիկէլեայ թաս։
8) Նիկէլեայ վրձին։
9) Կաշուէ պօրտմօնէ փողի համար, 6 բաժ. (առ. բաժ.՝ ոսկու համար), արտասահման. իսկակ. կակուղ կաշուց և մեխանիկ. փականով՝ պարունակելով իր մէջ գաղտնի տեղ կնիքի համար։
10) Կաուչուկէ կնիք պատուիրողի անուն-ազգանունով։
11) Միսբուակ Թանաք կնիքի համար։
12) ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ! Տնային պատենտ տպարան, որ պարունակում է մօտ 200 տառ, թւանշ. և կէտադր. նշ., տպելու համար այցետոմսեր, բլանկներ, ծրարներ և այլն։
13) Տառերի համար ունելիք։
14) Տպագրական մամուլ։
15) Բարձ տպար. մշտական մելանի համար։
16—18) Տուալէտային չքեղ նէսսէսէր, շուրջը սաղրի կաշուց, պարունակելով իր մէջ յղկված հայելի, սանր ու պրիբօր՝ ատամներն ու ականջները մաքրելու համար։
Այդ բոլորը միասին՝ փոխ. 15 ր. միայն 4 ր. 85 կ.։ Կանացի բաց ժամաց. 17 յակւթեայ ծներով 5 ր. 35 կ.։ Տղամ. և կան. փակ (խուփ) ժամաց. (ցիլ.) 17 յակւ. 5 ր. 85 կ. Ուղարկ. ենք չուստափոխծ, պատուէրն ստանալուն պէս, երաշխաւորելով ճիշդ ընթացքի համար 6 տարով, առանց կանխավճարի։ Ճանապարհածախքը 50 կ., Սիբիր և Միջին-Ասիա 90 կ.։ Պատուէրները խնդրում ենք հասցէագրել.
Въ „БАЗАРЪ НОВОСТЕЙ", Варшава, Грибная пл. 6—69.
P. S. Խնդրում ենք կատարել հաւաս ընծայել, քանի որ ուղարկ. ենք լաւ յատկ. ապրանք, որի համար և ստանում ենք բազմաթիւ շնորհակալ. և գովաս. նամակներ։
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(փ. 24, մ. 10, 25, ապ. 7) (В. 4348) 49. 6—5

Типографія „Экономія" Большая-Ванкская № 5.